



# วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University  
Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2566 Vol.12 No.2 July – December 2023

ISSN 2286-7139

## บทความวิจัย

- การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านดุง  
จังหวัดอุดรธานี 1  
*ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์, จุฬาวดี มีวันคำ, ชาริณัฐ วุฒิเบญจรัตน์, อุษณีย์ ศรีสารคาม และ ลภัสรดา อุ่เจริญ*
- การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2  
โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก 17  
*บัวบุชา สุพานิช และ กัญญาวดี แสงงาม*
- พัฒนารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน ตำบลซำบะมกรุด อำเภอลองทาด จังหวัดสระแก้ว 37  
*สลิลรดา รัตน์พลที*
- กลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ  
อำเภอมือ จังหวัดอุดรธานี 53  
*กฤตติกา แสนโภชน์*
- พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง  
ในเขตอำเภอร่องคำ จังหวัดอุดรธานี 67  
*เชิดชาย งามหอม*
- ประสิทธิผลของการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ในการดูแลผู้ป่วยติดเตียง  
โรงพยาบาลเซกา จังหวัดบึงกาฬ 83  
*สมบูรณ์ แจ่มไชย*
- การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ใหม่ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม สำหรับเด็กออทิสติก  
ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดยโสธร 97  
*ทักษิณ ทองจันทร์, กัญญาวดี แสงงาม และ แสงจันทร์ กะลาม*



วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2566

Udon Thani Rajabhat University

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol.12 No.2 July – December 2023

ISSN 2286-7139

**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**  
**มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**  
**ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2566**

---

**วัตถุประสงค์**

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นวารสารทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใน 6 สาขาวิชา ได้แก่ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และนิติศาสตร์ ทั้งจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีและผู้เขียนจากหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นการเผยแพร่และส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการระหว่างคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และบุคคลทั่วไป โดยบทความที่ได้รับการตีพิมพ์นั้น ล้วนผ่านการประเมิน คุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์

**เจ้าของ**

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

**กำหนดการเผยแพร่**

2 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน (กำหนดออกเดือนมิถุนายน)

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม (กำหนดออกเดือนธันวาคม)

**สถานที่ติดต่อ**

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถ.ทหาร ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1702

เว็บไซต์: <http://rdi.udru.ac.th>

เว็บไซต์: [www.tci-thaijo.org/index.php/hsudru](http://www.tci-thaijo.org/index.php/hsudru)

อีเมล: [hsjournal@udru.ac.th](mailto:hsjournal@udru.ac.th)

**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**  
**มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**  
**ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2566**

---

**ที่ปรึกษา**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตรา ธัญสุนทรสกุล	อธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย ม่วงปฐม	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระยุทธ์ เฟื่องชัย	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี บุญมี	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพล สิงห์คำ	รองอธิการบดี
ดร.วิบูล เป็นสุข	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ดร.เกรียงไกร ชูระพันธ์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนา ดุลยพัชร	คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณรัตน์ พิพิธกุล	คณบดีคณะครุศาสตร์

**บรรณาธิการ**

ดร.เอกราช ดีนาง มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

**กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ**

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ สิมารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.สีปชาติ อันทะไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.สุภัทรา วันเพ็ญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี



**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**  
**มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**  
**ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2566**

---

**คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)**

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกীর สมอนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ฉัตรนันทน์ สุวรรณวงค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละมัย ร่มเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาकिन	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี สิทธิพรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังธรรม พรทวีกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราดวง สมณาศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ อนันตกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา ภาจำปา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตวรรณ คำสม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา บุบผา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.เกศรินทร์ ศรีธนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ดร.วิศิษฐ์ศิริ ชูสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ดร.ศิวพร ภูกองทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**  
**มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**  
**ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2566**

---

**คณะกรรมการดำเนินงาน**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวดี ยาบุษดี	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ณัฏฐนันท์ สุวรรณวงค์	รองประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ พิพิธหิรัญการ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวุฒิ ตัถย์วิสุทธิ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลลิตภัทร ดีรักษา	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชราภรณ์ ไชยศรี	กรรมการ
นางสาวรุ่งใจ แสงทอง	กรรมการ
นางสาวศิวพร ภูกองทอง	กรรมการ
นางสาวสุวรรณี พันธุ์โอภาส	กรรมการ
นายธราดล ปราบภัย	กรรมการ
นางพิมพ์พรรณ ศรีภูธร	กรรมการ
นายอภิเดช อภิพัฒน์ภาคูล	กรรมการ
นางสาวศศิตา พงสาวลี	กรรมการ
นางสาวนัชชา คำบุญมา	กรรมการ
นายธนวิชญ์ ปัจขามาตย์	กรรมการ
นายรุ่งโรจน์ มีแก้ว	กรรมการและเลขานุการ
นางสาววณัฐพร แพงขวา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

**พิธีจันอักษร**

ดร.ศิวพร ภูกองทอง

**ออกแบบปก**

นายสุริยา ชัยดำรงณ์

นางสาวศศิตา พงสาวลี

ข้อความที่ปรากฏในบทความแต่ละเรื่องในวารสารวิชาการเล่มนี้  
ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ  
กองบรรณาธิการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี  
ซึ่งความรับผิดชอบด้านเนื้อหาและการตรวจร่างบทความ  
แต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน

## บทบรรณาธิการ

การอ่านบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยเป็นกิจกรรมสำคัญจำเป็นสำหรับผู้ประกอบอาชีพในระดับวิชาชีพ (Profession) เช่น ครู นักบริหาร แพทย์ สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องกระทำด้วยปัญญา คือมีทฤษฎี หลักวิชาและงานวิจัยหนุนหลังรองรับการกระทำนั้นๆ จึงทำให้ผู้ประกอบอาชีพระดับนี้ต้องอ่านวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่เป็นประจำ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ตระหนักในเรื่องนี้จึงพยายามคัดสรรบทความทางวิชาการ และบทความวิจัยที่มีคุณภาพ มาจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยเฉพาะผู้ประกอบอาชีพที่เป็นวิชาชีพทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ศึกษาเรียนรู้และนำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตน อันเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญยิ่งของกองบรรณาธิการ

สำหรับวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 7 บทความ ซึ่งเป็นบทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีเนื้อหาที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาในเชิงเนื้อหาแล้วล้วนแต่มีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติแทบทั้งสิ้น

การดำเนินงานของวารสารมีอาจบรรลุเจตนารมณ์ได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกองบรรณาธิการที่พิจารณาคัดเลือกบทความ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาประเมินบทความอีกทั้งเสนอข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพและโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะทำงานของวารสารที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงานเพื่อให้วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้เผยแพร่ผลงานอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ

เอกราช ดีนาง

บรรณาธิการ

## สารบัญ

	หน้า
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี <i>ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์, จุฬาวดี มีวันคำ, ชาริณภัฏฐ์ วุฒิเบญจรัตน์, อุษณีย์ ศรีสารคาม และ ลภัสสรดา อุ่เจริญ</i>	1
การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก <i>บัวบุชา สุพานิช และ กัญญาวดี แสงงาม</i>	17
พัฒนารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน ตำบลซับสนะมรุกข์ อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว <i>สลิลรดา รัตน์พลที</i>	37
กลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี <i>กฤตติกา แสนโภชน์</i>	53
พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในเขตอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี <i>เจ็ดชาย งามหอม</i>	67
ประสิทธิผลของการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชนในการดูแล ผู้ป่วยติดเตียง โรงพยาบาลเซกา จังหวัดบึงกาฬ <i>สมบุญรณ์ แง่ไชย</i>	83
การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดยโสธร <i>ทักษิณ ทองจันทร์, กัญญาวดี แสงงาม และ แสงจันทร์ กะลาม</i>	97

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL TRAINING COURSES ABOUT WEAVING  
BUFFALO PATTERN MATS COMMUNITY ENTERPRISE GROUP  
BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์\*, จุฬาวดี มีวันคำ, ชารีนภฎ วุฒิเบญจรัศมี, อุษณีย์ ศรีสารคาม  
และ ลภัสรดา อุเจริญ

Sasipong Srisawat\*, Julawadee Meewankum, Chareenat Wutthibenjaratsamee,  
Ussanee Srisarakham and Laphatrada Oucharoen

สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี  
Office of General Education, UdonThani Rajabhat University

Received: 10 February 2023

Revised: 18 July 2023

Accepted: 20 July 2023

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ 2) แบบประเมินความรู้และความสามารถ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบทีกรณีกุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน

\* Corresponding author: ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์

E-mail: penthai\_88@windowslive.com

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพเรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อ/วัสดุประกอบการฝึกอบรม และ 7) การวัดและการประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพมีคะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีระดับความสามารถอยู่ในระดับดี 3. ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ, เสื่อลายควาย, วิสาหกิจชุมชน

### Abstract

The purposes of this study were to 1) develop of professional training courses about weaving buffalo pattern mats of community enterprise group Ban Dung District, Udon Thani Province 2) study the results of using the professional training courses, 3) study the satisfaction of the participants towards the professional training courses. This research is research and development. The sample group used in this study was Ban Sa Kaeo Weaving Community Enterprise, Udon Thani Province; 30 participants by using Cluster Random sampling. The research tools were 1) professional training program, 2) knowledge and competency assessment form, and 3) satisfaction assessment form. Data were analyzed using mean, standard deviation, content analysis, and t-test for dependent samples.

The research findings were as follows: 1. the development of professional training courses about weaving buffalo pattern mats Community Enterprise Group, Ban Dung District, Udon Thani Province the components of the curriculum are: 1) Principles and rationale for the curriculum, 2) Objectives of the curriculum, 3) Contents of the curriculum, 4) Curriculum structure, 5) Training activities,

6) Training media/materials, and 7) Measurement and evaluation. Evaluation is appropriate at the highest level 2. The results of using the professional training curriculum: After the training, the mean score after the training was significantly higher than before the training by statistically significant at .05 level. and the level of proficiency was at a good level. 3. The satisfaction of the participants towards the professional training program. The average was at a high level.

**Keywords:** professional training courses, buffalo pattern mats, community enterprise

## บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีมีบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยีทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญด้วยการสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ เป็นศูนย์กลางการศึกษาและวิจัย ผลิตบัณฑิตจิตอาสา พัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2562) ดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการอุดมศึกษา นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการนำไปเป็นหลักการพัฒนาหลักสูตร

ชาวบ้านในอำเภอบ้านดุงมีอาชีพหลักคือการทำนาและหลังจากฤดูทำนาชาวบ้านจะมีอาชีพเสริมคือการทำทอเสื่อ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความสามารถในการย้อมสีต้นกกซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำทอเสื่อและสามารถทอเสื่อเพื่อใช้และจำหน่ายกันในหมู่บ้าน เสื่อที่จำหน่ายและใช้กันในหมู่บ้านนั้นยังขาดความเป็นมาตรฐานในการผลิตในด้านลวดลายของเสื่อ ด้านคุณภาพของเสื่อ ด้านคุณภาพสีของเสื่อ ดังนั้นหากว่าชาวบ้านได้รับการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับการจัดทอวัตถุดิบในการผลิตเสื่อ เรียนรู้วิธีการทอเสื่อให้มีความหลากหลายในด้านลวดลายและสีสนของเสื่อ และสามารถถ่ายทอดความรู้ต่อได้นั้น ถือเป็นสิ่งที่ช่วย



ส่งเสริมศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นในอำเภอบ้านดุง และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน (ชนชาติ โชติธนานันท์ และ กฤษวรรณ โล่ห์ชรินทร์, 2562)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี มีนโยบายดำเนินการก่อตั้งหมู่บ้านอนุรักษ์และพัฒนาควายไทย จังหวัดอุดรธานี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อาชีพและสืบสานวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่อีสานอย่างเป็นรูปธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานีได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในการพัฒนาและส่งเสริมการเลี้ยงและการอนุรักษ์ควายไทย เพื่อส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ประกอบการชุมชนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นอัตลักษณ์พื้นที่อีสาน (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี, 2564)

จากวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีกับศักยภาพของชุมชนอำเภอบ้านดุง และการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพเรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชนได้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการประกอบวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้กับคนในชุมชน

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 6 กลุ่ม จำนวน 168 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 กลุ่ม มีจำนวน 30 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยการจับฉลาก

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2) แบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม แบบทดสอบหลังการฝึกอบรมและแบบประเมินความสามารถการทอเสื่อ

3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1** การพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) เป็นฐาน มีขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยศึกษาจากสภาพทั่วไปทางด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม สภาพการตลาด โดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในชุมชน และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

1.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความต้องการ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการ ความสนใจ ที่เข้ารับฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.3 นำแบบสอบถามความต้องการที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์แล้วจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จจึงนำข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์หาความสอดคล้องของความจำเป็นพื้นฐานและสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการจัดหลักสูตรฝึกอบรม

1.5 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้แนวคิดองค์ประกอบหลักสูตรของ Taba (1962) เป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อ/วัสดุประกอบการฝึกอบรม และ 7) การวัดและการประเมินผล

1.6 การสร้างคู่มือหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 1) โครงการฝึกอบรมวิชาชีพเรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 2) คุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม 3) รายละเอียดการฝึกอบรม 4) แผนการเรียนรู้

1.7 การตรวจสอบหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาประเมิน ความเหมาะสมและวิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตร นำเสนอผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบหลักสูตรจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการทอเสื่อ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเหมาะสมและวิเคราะห์ความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตร แบ่งเป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

1) แบบประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบความรู้ ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ สอดคล้อง (+1) ไม่น่าเชื่อว่าสอดคล้อง (0) ไม่สอดคล้อง (-1) โดยนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยมีค่าระหว่าง 0.50 - 1.00 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ (Rovinelli & Hambleton, 1976)

2) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Likert, 1967)

**ระยะที่ 2** การนำหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยนำหลักสูตรที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ไปดำเนินการฝึกอบรมเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตรและปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอเสื่ออำเภอบ้านดุง 1 กลุ่ม จำนวน 30 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling)

2.2 ทดสอบความรู้ก่อนการฝึกอบรมเรื่องการทอเสื่อลายควาย โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ จำนวน 60 ข้อ 4 ตัวเลือก ซึ่งแบบทดสอบได้ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยมีค่าระหว่าง 0.50 - 1.00 มีค่าความยาก (P) ระหว่าง 0.20 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (R) ระหว่าง 0.20 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.78

2.3 ดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยละ 4 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 24 ชั่วโมง ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ธรรมชาติของต้นกก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แต่งแต้มสีสันทให้เส้นกก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สรรหาไม้เพื่อสร้างโอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สร้างพื้ด้วยวัสดุใกล้ตัว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ทอเสื่อด้วยเส้นกก

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 นำเสื่อเข้าสู่ท้องตลาด

2.4 เมื่อดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรครบถ้วนแล้วทำการทดสอบหลังฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม โดยการสลับข้อคำถามและตัวเลือก แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเปรียบเทียบความรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยได้ออกแบบตามกรอบกระบวนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research Design) แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest Posttest Design) และการทดสอบที (Dependent Sample t-test)

2.5 ระหว่างการฝึกอบรมผู้วิจัยจะประเมินความสามารถในการทอเสื่อลายควายของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยแบบประเมินความสามารถในการทอเสื่อลายควาย ที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) แบบประเมินมีลักษณะ

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (1967) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

**ระยะที่ 3** การศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่ต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดจากตำราและเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการร่างแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 ร่างการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจได้มีการประเมิน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านวิทยากร 3) ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม 4) ด้านสื่อ/วัสดุอุปกรณ์ และ 5) ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item – Objective Congruence) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ได้แก่ สอดคล้อง (+1) ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง (0) ไม่สอดคล้อง (-1)

3.4 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach, 1970) ซึ่งต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.70 ในการวิจัยครั้งนี้แบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

## สรุปผลการวิจัย

**1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี**

โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้มีข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันทั้งหมดและการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. หลักการและเหตุผลของหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
3. เนื้อหาสาระของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
4. โครงสร้างของหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
5. กิจกรรมการฝึกอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด
6. สื่อ/วัสดุประกอบการฝึกอบรม	4.20	0.45	มาก
7. การวัดผลและการประเมินผล	4.00	0.00	มาก
<b>รวม</b>	<b>4.51</b>	<b>0.36</b>	<b>มากที่สุด</b>

จากตารางที่ 1 แสดงค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า โดยรวมผลของการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม รวมทั้ง 7 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.51 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 หลักการและเหตุผลของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 ด้านที่ 2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40 ด้านที่ 3 เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.80 ด้านที่ 4 โครงสร้างของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 ด้านที่ 5 กิจกรรมการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.00 ด้านที่ 6 สื่อ/วัสดุประกอบการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ด้านที่ 7 การวัดผลประเมินและการประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.00

**2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี** แสดงดังตารางที่ 2 และ 3

**ตารางที่ 2** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

การทดสอบ	จำนวน (N)	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนเรียน	30	26.20	4.82	23.49
หลังเรียน	30	52.37	3.61	

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม พบว่า คะแนนความรู้ก่อนการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 26.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.82 และหลังการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ย 52.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.61 ซึ่งผู้เข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีคะแนนความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

**ตารางที่ 3** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถการทอเสื่อลายควาย

รายการ	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ความสามารถในการออกแบบลวดลายเสื่อ	4.56	0.50	มากที่สุด
2. ความสามารถในการทอเสื่อ	4.46	0.50	มาก
3. ความสามารถในการนำเสนอสินค้าผ่านสื่อออนไลน์	4.33	0.50	มาก
<b>รวม</b>	<b>4.45</b>	<b>0.5</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ 3 ผลการแสดงผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะการทอเสื่อลายควาย พบว่า ผลของการประเมินทักษะอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ความสามารถในการออกแบบลวดลายเสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.56 ด้านที่ 2 ความสามารถในการทอเสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.46 และ ด้านที่ 3 ความสามารถในการนำเสนอสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.33

### 3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เข้ารับฝึกการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตร	4.60	0.50	มากที่สุด
2. ด้านวิทยากร	4.57	0.50	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการฝึกอบรม	4.70	0.47	มากที่สุด
4. ด้านสื่อ/วัสดุอุปกรณ์	4.63	0.49	มากที่สุด
5. ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร	4.53	0.51	มากที่สุด
<b>รวม</b>	<b>4.61</b>	<b>0.41</b>	<b>มากที่สุด</b>

จากตารางที่ 4 แสดงค่าความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.61 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 หลักสูตร มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 ด้านที่ 2 วิทยากร มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57 ด้านที่ 3 กิจกรรมการฝึกอบรม มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70 ด้านที่ 4 สื่อวัสดุอุปกรณ์มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.63 และ ด้านที่ 5 สถานที่/ระยะเวลา/อาหาร มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53

#### อภิปรายผล

1. ผลการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่าในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากก่อนการร่าง



หลักสูตรผู้วิจัยได้การลงพื้นที่สำรวจสอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทอเสื่อและปัจจัยที่สนับสนุนการทอเสื่อลายควาย โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่และจัดการเนื้อหาและกิจกรรมในหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) สื่อ/วัสดุประกอบการฝึกอบรม และ 7) การวัดและการประเมินผล ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ ทักษะ และแนวคิดไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการฝึกอบรม Taba (1962) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วนสำคัญคือ 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหาวิชา 3) กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผลและสอดคล้องกับแนวคิดของ ชีร์ชัย เนตรถนอมศักดิ์ (2561) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) จุดประสงค์ของการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 5) วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และ 6) การประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวเรศ ภักดีจิตร (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นนั้น ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับการวิจัยของ ธนพนธ์ ครอบสรระน้อย และ สุทธิพร บุญส่ง (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ โดยมีโครงร่างหลักสูตรมีองค์ประกอบดังนี้ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรม และการวัดผลประเมินผล พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้เข้าอบรมหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีคะแนนความรู้หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการทอเสื่อลายควายอยู่

ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรฝึกอบรมให้ความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐาน เรื่องการทอเสื่อลายควายโดยมีกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการสาธิตจากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จในอาชีพ มีเอกสาร สื่อแหล่งเรียนรู้และมีการจัดบรรยากาศส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญ การเข้ารับการฝึกอบรมจึงมีบริบทที่เอื้อและส่งเสริมต่อการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันและกันรวมทั้งหลักสูตรฝึกอบรมมีเนื้อหาสำคัญสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะนำความรู้และความสามารถที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงสามารถศึกษาด้วยตนเองหรือทบทวนเพื่อความเข้าใจแลกเปลี่ยนกับเพื่อนและวิทยากรจึงมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมและมีความสามารถในการทอเสื่อลายควายในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธน วงศ์แดง, ภาณุมาศ เศรษฐจันทร์ และวีระพงษ์ สิงห์ครุฑ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความสอดคล้องและเหมาะสม ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การออกแบบ หรือสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการประเมินปรับปรุงหลักสูตร ส่งผลให้คะแนนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยทางสถิติ

3. ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนใจในการเข้าร่วมฝึกอบรมทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง ประกอบกับการได้รับความรู้ใหม่ ๆ ในด้านการออกแบบลายเสื่อ การประชาสัมพันธ์ การจำหน่ายสินค้าบนสื่อออนไลน์ จนเกิดความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติที่ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระยุทธ เฟิงชัย และ พนาคร ผลัดสุวรรณ (2561) ได้ศึกษาการออกแบบและพัฒนาชุดแต่งกายจากผ้าทอวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองสวรรค์ จังหวัดอุดรธานี โดยมีการวางกรอบแนวทางการออกแบบพัฒนาเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจนโดยนำจุดเด่นการทอผ้าอย่างสร้างสรรค์ลวดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะและมีความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ และเป็นการแสวงหาบริบทกลุ่มใหม่ ๆ ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านมีความพึงพอใจในระดับมาก

## กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ที่ให้ทุนสนับสนุนงบประมาณ การวิจัยและผู้นำชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอบ้านดุง ที่ให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือ จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. วิทยากรในการฝึกอบรมควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทอเสื่อ ซึ่งจะมีความรู้ ความสามารถที่เชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดความรู้และสาธิตขั้นตอนการทอเสื่อได้อย่างสมจริง ช่วยสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม ก่อให้เกิดความสนใจให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมากยิ่งขึ้น

2. การฝึกอบรมครั้งนี้ควรศึกษาและวางแผนการนำไปใช้ในแต่ละแผนการฝึกอบรม เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้ารับการอบรมต้องลงมือปฏิบัติหรือ workshop มีจำนวนมากและต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรม ดังนั้นจึงควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมให้มากกว่านี้ หรือจัดการฝึกอบรมเป็นระยะ

3. หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำเป็นนโยบายในการ นำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ในลักษณะของกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือสอดแทรกในรายวิชาใน แต่ละหลักสูตร แต่ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง หรือกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาหลัก เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ท้องถิ่นและสามารถนำไปต่อยอดเพื่อ สร้างรายได้ให้กับผู้เข้ารับการอบรมได้

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและติดตามผลการใช้หลักสูตรการฝึกอบรมในระยะยาว เพื่อศึกษา ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ ส่งผลต่อการทำงานของผู้เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีศึกษาและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยการนำแนวคิดและเทคนิคการจัด กิจกรรมฝึกปฏิบัติในรูปแบบอื่น ๆ มาใช้เพื่อค้นหารูปแบบของการอบรมที่เหมาะสมกับบริบท ต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3. ผู้เกี่ยวข้องควรมีการนำหลักสูตรฝึกอบรมฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการทอเสื่อ ปลายควาย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไปขยายผลต่อยอดทำการทดลองกับชุมชนที่มีผู้ประกอบการอาชีพ

ทอเสื่อ เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมและนำผลการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

### เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธนชาติ โชติธนนันท์ และ กฤษวรรธน โล่ห์ชรินทร์. (2562). ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี. *Journal of Buddhist Education and Research*, 5(2), 112-128.
- ธีระชัย เนตรธนมศักดิ์. (2561). **การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระยุทธ์ เฟ็งชัย และ พนาทร ผลัดสุวรรณ. (2561). การออกแบบและพัฒนาชุดแต่งกายจากผ้าทอวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองสวรรค์ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(2), 163-177.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2562). **อำนาจและหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**. อุดรธานี: งานสารบรรณ.
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2560). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 12(35), 33-44.
- ธนพนธ์ ครองสรระน้อย และ สุทธิพร บุญส่ง. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพรงอากาศ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(6), 255-267.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี. (2564). **อุดรธานีขับเคลื่อนหมู่บ้านอนุรักษ์และพัฒนาควายไทย**. อุดรธานี: เครือข่ายการประชาสัมพันธ์ ส.ปชส.อด.
- สุธน วงค์แดง, ภาณุมาศ เศรษฐจันท์ และ วีระพงษ์ สิงห์ครุฑ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(37), 75-90.

- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological testing**. 3<sup>rd</sup> ed. New York: Harper & Row.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M, (Ed.), **Attitude Theory and Measurement** (pp.90-95). New York: Wiley & Son.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Dutch Journal of Educational Research**, 2(2), 49-60.
- Taba, H. (1962). **Curriculum Development: Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace and World.

**การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน  
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก**  
**THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY FOR  
GRADE 8 STUDENTS BY USING SQ4R LEARNING MANAGEMENT  
WITH GRAPHIC ORGANIZERS**

บัวบุชา สุพานิช\* และ กัญญาวดี แสงงาม

Buabucha Suphanit and Kanyawadee Saeng-ngam

สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด  
Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

Received: 10 June 2023

Revised: 16 July 2023

Accepted: 20 July 2023

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกเพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด จำนวน 20 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 แผน 2) แบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบโดยใช้ Wilcoxon Signed Rank Test

\* Corresponding author: บัวบุชา สุพานิช

E-mail: buabucha.sup@reru.ac.th

ผลวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกที่พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่ากับ 79.04/75.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ 75/75 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

**คำสำคัญ:** ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ, การจัดการเรียนรู้, SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก

### Abstract

The purposes of this research were to 1) develop SQ4R learning management with graphic organizers in English reading comprehension ability for grade 8 students at the effectiveness of 75/75 level and 2) to compare the English reading comprehension ability of grade 8 students before and after using SQ4R learning management with graphic organizers. The sample of the research were 20 grade 8 students at Roi Et Collage of Dramatic Arts in the second semester of the academic year 2022, by Cluster Random Sampling. The research instruments consisted of 1) 12 SQ4R learning management with graphic organizers lesson plans and 2) 4 multiple choices of English reading comprehension tests; 30 items with a reliability of 0.81. The data were analyzed by mean, percentage, Standard Deviation (S.D.), and Wilcoxon Signed Rank Test.

The research results were as follows: 1) The SQ4R learning management with graphic organizers was effective in developing the English reading comprehension ability of grade 8 students as demonstrated by an efficiency score of 79.04/75.5, which was higher than the criteria set at level 75/75.

2) The English reading comprehension ability prior lessons and after lessons indicated that the grade 8 students' scores after lessons were higher than prior lessons by statistically significant at .05 level.

**Keywords:** English Reading Comprehension Ability, Learning Management, SQ4R with Graphic Organizers

## บทนำ

ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมโลกปัจจุบัน เป็นรากฐานของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองที่หลากหลายและวิสัยทัศน์ของสังคมโลกที่นำมาสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของตนเองและผู้อื่น เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ ส่งผลต่อวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2551: 220) จากความสำคัญของภาษาต่างประเทศดังกล่าว ภาษาที่มีบทบาทสำคัญและใช้สื่อสารกันอย่างแพร่หลายมากที่สุดภาษาหนึ่ง คือ ภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษาที่ผู้คนในหลายประเทศใช้เป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาและการประกอบอาชีพ นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้บรรจุภาษาอังกฤษเป็นวิชาหลักที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจภาษาวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและมีทักษะความสามารถในด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2551: 221) อย่างไรก็ตามจากทักษะความสามารถทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมานั้น ทักษะหรือความสามารถทางภาษาที่สำคัญที่สุดด้านหนึ่ง คือ การอ่าน โดยเฉพาะการอ่านเพื่อความเข้าใจ เพราะบุคคลมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจเนื้อหาบทความและเอกสารที่ปรากฏอยู่ในสื่อที่พบในชีวิตประจำวันและค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสติปัญญา สอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นที่ 12 เรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ มีเป้าหมายให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพิ่มมากขึ้นและมีทักษะ 3R8C ซึ่งเป็นทักษะที่ผู้เรียนพึงมีในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการอ่าน (Reading) เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนสามารถปฏิบัติได้ (สำนักงานสภาพัฒนาการ



เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 15-16) นอกจากนี้ Amriani (2015: 5) กล่าวไว้ว่าการอ่านเพื่อความเข้าใจ (Reading Comprehension) เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญและตอบโจทย์ผู้เรียนในของโลกศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆได้ด้วยตนเอง อีกทั้งช่วยปลูกฝังอุปนิสัยรักการอ่านได้ในอนาคต นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 196) กล่าวไว้ว่า การอ่านจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความสำคัญของเรื่องและสามารถจับใจความสำคัญได้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องทีอ่านอย่างแท้จริงและนำทักษะการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงประกาศให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและมีทักษะการอ่านเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ นักเรียนส่วนมากอ่านไม่ออกหรือไม่เข้าใจความหมายของข้อความที่กำลังอ่าน จึงไม่สามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องได้ แม้รู้ประโยชน์ของภาษาอังกฤษแต่ก็ขาดความสนใจ คิดว่าการอ่านภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ยาก มีโอกาสใช้ในชีวิตประจำวันน้อย อีกสาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะครูมีวิธีการสอนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ไม่หลากหลายหรือไม่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน (เรวดี หิรัญ, 2539: 51) เช่นเดียวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากการสัมภาษณ์ ครูพี่เลี้ยง ดร.ณัฐภูมิ ภูมิพันธุ์ (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2565) เนื่องจากบริบทของสถานศึกษาจะเน้นการจัดการเรียนการสอนทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์เป็นหลัก นักเรียนส่วนมากจึงให้ความสำคัญกับวิชาเอกที่ตนเองสนใจมากกว่า ซึ่งได้ทราบว่าเป็นปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับไม่เป็นที่น่าพอใจ สอดคล้องกับรายงานข้อมูลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาภาษาอังกฤษ ในปีการศึกษา 2562 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดจากค่าสถิติแยกตามมาตรฐานการเรียนรู้ของโรงเรียนเทียบกับระดับประเทศ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนอยู่ที่ 29.42 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศคือ 33.25 (วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด, 2563: 28) และรายงานการประชุมสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ประจำปี ครั้งที่ 8/2563 ประเด็นการวัดระดับทักษะด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามคณะกรรมการจึงได้มีการร่วมเสนอแนวทางแก้ไข

ปัญหานี้ร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่ง เช่น ครูต้องสร้างแผนการสอนที่สามารถบูรณาการเอาศิลปะในแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาเอกของนักเรียนเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนตามบริบทของสถานศึกษาและส่งเสริมความสามารถทางภาษา เช่น การฟัง พูด อ่าน และเขียนควบคู่กันไป เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางภาษาดียิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อที่สูงขึ้นได้ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2563: 21-22) อย่างไรก็ตามปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2564 ที่ผ่านมานี้ยังคงปรากฏอยู่ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงตัวผู้เรียนและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ จากรายงานข้อมูลการประชุมภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ประจำปีการศึกษา 2564 พบว่า ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ รายวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2/2564 ที่ผ่านมามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 12.5 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยนักเรียนมีปัญหาส่วนของการอ่านเพื่อความเข้าใจมากที่สุด เนื่องจากองค์ประกอบกรอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจนั้น จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานด้านการเข้าใจคำศัพท์และการตีความของผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญ แต่เนื่องด้วยความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจับใจความหรือเชื่อมโยงแนวความคิดจากเรื่อง ที่อ่านได้ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด, 2565: 5-6) นอกจากนี้ วิธีการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ อีกทั้งเนื้อหาที่นำมาใช้ในการสอนไม่เหมาะกับบริบทของผู้เรียน ส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษต่ำ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เช่น ทฤษฎีและวิธีการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจในรูปแบบต่าง ๆ จนได้พบแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีอภิปัญญา (Metacognition Theory) และทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม (Schema Theory) ที่มีผู้วิจัยจำนวนมากนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน โดยเป็นวิธีการที่ควบคุมกระบวนการอ่านอย่างมีเป้าหมายชัดเจน สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียนกับความรู้ใหม่จากเนื้อเรื่องที่อ่าน ทำให้เข้าใจแนวคิดของเรื่องที่อ่านได้รวดเร็ว คาดเดาคำตอบจากคำถามที่กำหนดไว้ได้ ซึ่ง SQ4R มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 ขั้นตอนที่สามารถนำมาปรับใช้ในชั้นการสอนการอ่านภาษาอังกฤษ

เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้ ดังนี้ 1) S: Survey คือ สำรวจ โดยเริ่มจากให้ผู้อ่านสำรวจเนื้อเรื่องคร่าว ๆ เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง 2) Q: Question คือ ตั้งคำถาม เพื่อให้การอ่านเป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายและจับประเด็นสำคัญได้ถูกต้อง 3) R1: Read คือ การอ่านข้อความในบทอ่านอย่างละเอียดเพื่อค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ 4) R2: Record คือ จดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการอ่าน 5) R3: Recite คือ การสรุปใจความสำคัญและทบทวนคำตอบ และ 6) R4: Reflect คือ การสะท้อนหรือแสดงความคิดเห็นจากการอ่านว่าได้เรียนรู้อะไรจากการอ่าน (สุนทรสินธพานนท์, 2554: 224-225) นอกจากนี้ ครูสามารถนำเอาเทคนิคอื่น ๆ มาบูรณาการเข้ากับ SQ4R เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้อีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ผู้วิจัยพบว่า มีการนำผังกราฟิกมาใช้ในชั้นการจดบันทึก (Record) และขั้นสรุปใจความสำคัญ (Recite) เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับ มยุรฉัตร ฉัตรพุดผิย (2559: 8-9) ญัฐภัทพรธรรมสมบัติ (2559: 8-10) กมลวรรณ เกตุภูงา (2563: 43) และ กานต์ธิดา ทองจันทร์ (2564: 44) ซึ่งมีการใช้รูปแบบผังกราฟิกที่แตกต่างกันไป เนื่องจากบทอ่านแต่ละเรื่องจะมีความยากง่ายแตกต่างกัน ดังนั้น การเขียนผังกราฟิกในรูปแบบที่เหมาะสมต่อการใช้งานและเหมาะสมกับบทอ่านจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนจัดกระทำข้อมูลได้อย่างเป็นระเบียบ ช่วยสรุปข้อมูลจากเนื้อหาจากบทอ่านที่ยากให้เข้าใจง่ายมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการจดจำระยะยาวได้ โดยผังกราฟิก (Graphic Organizers) ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีพื้นฐานแนวคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ จากองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ความจำข้อมูล กระบวนการทางปัญญา และ อภิปัญญา (Metacognition) อีกทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายและทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม (Schema Theory) (ทิตนา แชมณี, 2553: 221-296) ซึ่งการที่ผังกราฟิกนำเสนอข้อมูลในลักษณะของแผนภาพแบบต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ ได้ดียิ่งขึ้น (Novak, 2010: 27-28) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ผังกราฟิกที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามเนื้อหาที่ใช้และระดับความสามารถของนักเรียน ดังนี้ 1) แผนผังความคิด (Mind Map) และ 2) ผังมโนทัศน์ (Concept Map) ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นความคิดรวบยอด 3) ผังใยแมงมุม (Spider Map) ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล และ 4) KWL ที่ใช้

ในการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยนำผังดั่งที่กล่าวมาข้างต้นมาสลับใช้ในชั้นที่ 5 สรุปใจความสำคัญ เพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกมาใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากวิธีการอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมายและเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการมีความรู้ด้านคำศัพท์ การหาใจความสำคัญและรายละเอียดสนับสนุนสามารถตีความหมายจากเรื่องทีอ่านได้อย่างรวดเร็ว และนำเอาผังกราฟิกมาใช้ในการสรุปใจความสำคัญ เพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยมีการจัดระบบข้อมูล มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เป็นหมวดหมู่และทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจำระยะยาว นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอนที่สนใจจะพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก

### สมมุติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pre-test Post-test Design)

## 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 ห้อง รวม 37 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 Arts Tour รายวิชาภาษาอังกฤษ รหัสวิชา อ 22102 จำนวน 12 แผน รวมเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R และการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก โดยผังกราฟิกที่ผู้วิจัยนำมาสลับใช้ในชั้นการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ประกอบด้วย ผังความคิด (Mind Map) ผังมโนทัศน์ (Concept Map) ผังใยแมงมุม (Web Diagram) ไดอะแกรม (Diagram) และ KWL มาบูรณาการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

**ขั้นก่อนการอ่าน (Pre-Reading) ประกอบด้วย**

ขั้นที่ 1 สสำรวจ (S-Survey)

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถาม (Q-Question) + ผังตาราง

**ขั้นระหว่างการอ่าน (While-Reading) ประกอบด้วย**

ขั้นที่ 3 อ่าน (R1-Read)

ขั้นที่ 4 จดบันทึก (R2-Record) + ผังตาราง

**ขั้นหลังการอ่าน (Post-Reading) ประกอบด้วย**

ขั้นที่ 5 ขึ้นสรุปใจความสำคัญ (R3-Recite) + ผังความคิด/ผังมโนทัศน์/ผังใยแมงมุม/KWL

ขั้นที่ 6 ขึ้นทบทวนและสะท้อน (R4-Reflect)

เมื่อจัดทำแผนแล้วเสร็จทั้ง 12 แผนจึงเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและปรับตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผน โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท ผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.69-4.89

2.2 แบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตสาระ จัดทำโครงสร้างของแบบวัด จัดทำแบบวัดจำนวน 50 ข้อ แล้วนำแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งแบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ผ่าน มีจำนวน 42 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.80-1.00 จากนั้นนำแบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ที่ผ่านการตรวจคัดค้านความสอดคล้อง จำนวนทั้งหมด 40 ข้อไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 45 คน จากนั้นทำการตรวจคำตอบและนำคะแนนของการทำแบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจไปวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยมีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.41-0.8 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.27-0.65 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับโดยสูตร KR-20 โดยผลการวิเคราะห์มีค่าเท่ากับ 0.81 จากนั้นเลือกข้อคำถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก ที่วัดองค์ประกอบของความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การตีความ 7 ข้อ 2) การเข้าใจคำศัพท์ 6 ข้อ 3) การตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน 14 ข้อ และ 4) การสรุปความ 3 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามขั้นตอนที่สถาบันวิจัยกำหนดอย่างถูกต้อง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 เป็นกลุ่มเปราะบาง ผู้วิจัยจึงต้องได้รับการยินยอมจากผู้เรียนในการเข้าร่วมการทดลองในครั้งนี้

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 จัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 12 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

3.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนได้ทราบ

3.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ทำแบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ และผู้วิจัยบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนเพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับคะแนนสอบหลังจากที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก

3.4 ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 12 แผน

3.5 เมื่อดำเนินการสอนครบทั้งหมดแล้ว ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ทำแบบวัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจแบบปรนัยหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ โดยผู้วิจัยบันทึกคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนเพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับคะแนนสอบก่อนใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก

3.6 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำไปวิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลการดำเนินการวิจัย

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกและผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยวิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Ranks Test

## สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกที่พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.04/75.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ 75/75 ดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก

กระบวนการ/ผลลัพธ์	จำนวน นักเรียน (n)	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E <sub>1</sub> )	20	396	313	1.77	79.04
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E <sub>2</sub> )	20	30	22.65	3.37	75.5

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนประสิทธิภาพ กระบวนการ (E<sub>1</sub>) ค่าเฉลี่ยจากคะแนนใบงานและพฤติกรรมจากการทำกิจกรรมในชั้นเรียนทั้งหมดเท่ากับ 313 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.04 และคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E<sub>2</sub>) ค่าเฉลี่ยจากการทำแบบวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนเท่ากับ 22.65 คิดเป็นร้อยละ 75.5 ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.04/75.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2



**ตารางที่ 2** ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก

การวัด	n	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ผลการทดสอบโดยใช้				
					Wilcoxon Signed Ranks test				
					Post-Pre	n	Mean Rank	Z	Sig
ก่อนเรียน	20	30	13.5	5.03	Negative Ranks	0	.00	3.93*	.00
หลังเรียน	20	30	22.65	3.39	Positive Ranks	20	10.50		

\*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

### อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกที่พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 79.04/75.5 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาชั้นการสอนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์หลักสูตร คู่มือการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน เพื่อให้เห็นถึงบทบาทครูบทบาทผู้เรียน และเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในสถานศึกษา ศึกษาองค์ประกอบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจึงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำมาประยุกต์กับเทคนิคการสอนที่เลือก ซึ่งสอดคล้อง

กับงานของ มนสิข สิทธิสมบุรณ์ (2552: 36) นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดเพราะขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก มีลำดับขั้นตอนแบบแผนชัดเจนตามกลไกการเรียนรู้ของสมอง ซึ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการคิดของผู้เรียนและสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้ เมื่อนำมาบูรณาการร่วมกับการใช้ผังกราฟิกในชั้น ต่าง ๆ จะช่วยจัดเนื้อหาที่ต้องการรู้ให้เป็นระเบียบและสามารถนำมาสรุปให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากยิ่งขึ้น โดยทุกขั้นของการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะคอยแนะนำแนวทางและคอยกระตุ้นให้นักเรียนได้ลองตั้งคำถามและหาคำตอบจากเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนได้ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงไปยังเนื้อหาใหม่เพื่อตั้งคำถามหาคำตอบและทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ เนื้อหาที่นำมาใช้เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนค่อนข้างให้ความสนใจและมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ เมื่อได้รับการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม (Schema Theory) ของรูเมลฮาร์ท (Rumelhart, 1981: 22-23) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้อ่านที่มีความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหาที่อ่านจะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีและรวดเร็วกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ เมื่อผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันในห้อง สิ่งนี้เป็นการตรวจสอบความเข้าใจต่อเรื่องที่เรียนได้อย่างดี จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกร ทูลศิริ (2561: 116-117) ที่ศึกษาผลการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค SQ4R ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบ SQ4R เพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R เท่ากับ 76.76/70.13 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ 70/70 และยังสอดคล้องกับกมลวรรณ เกตุภูงา (2563: 92-93) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด โดยผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้อ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.00/82.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ามีคะแนนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ย 13.5 และหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก มีคะแนนเฉลี่ย 22.65 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เนื่องจาก ในขั้นการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ผู้วิจัยได้นำผังกราฟิกประเภทการนำเสนอข้อมูลที่ เป็นความคิดรวบยอด ประกอบด้วย ผังความคิด (Mind Map) และผังมโนทัศน์ (Concept Map) มาใช้ในบทอ่านที่มีเนื้อหาและรายละเอียดค่อนข้างมาก เพื่อจัดลำดับข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่และเข้าใจง่ายมากขึ้น อีกทั้งทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจคำศัพท์ ใจความสำคัญและ รายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้ผังใยแมงมุม (Web Diagram) ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลกันในบทอ่านที่มีการนำเสนอเหตุการณ์หรือข้อมูลที่ เชื่อมโยงเหตุและผล ซึ่งส่งเสริมกระบวนการคิดและการตีความ อีกทั้งใช้ผังกราฟิกตระกูล K โดยใช้ KWL ที่เหมาะกับการเสนอข้อมูลและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนโดยการตั้ง คำถามและตอบคำถามจากการอ่าน ซึ่งผู้วิจัยนำผังดังที่กล่าวมาข้างต้นมาสาธิตใช้ในชั้นที่ 5 สรุปใจความสำคัญ เพื่อให้นักเรียนผังกราฟิกมาใช้ในการสรุปใจความสำคัญและรายละเอียด สนับสนุนที่ได้จากการอ่าน เพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพ เข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งขึ้น โดยมีการจัดระบบข้อมูล มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เป็นหมวดหมู่และทำให้ผู้เรียน เกิดการจดจำระยะยาว อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกที่ผู้วิจัยศึกษามา เป็นไปตามแนวทางการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจและเป็นไปตามหลักพัฒนาความสามารถ ในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวทางการสอนของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558: 99-100) ที่ได้เสนอกิจกรรมการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่เชื่อมโยงกับกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพ ยุโรป (CEFR) ประกอบด้วย 1) ชั้นก่อนการอ่าน (Pre-Reading) 2) ชั้นระหว่างการอ่าน (While-Reading) และ 3) ชั้นหลังการอ่าน (Post-Reading) ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสอน การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ผู้วิจัยสามารถนำชั้นกิจกรรมดังกล่าวมาปรับใช้ในชั้น การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกที่พัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภัทร์สร

สมบัติ (2559: 114-117) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังกราฟิกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์เดช ประจันทร์เสน (2559: 48-50) ที่ได้ศึกษาผลการสอนอ่านแบบ SQ4R ต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการทดลองการสอนอ่านแบบ SQ4R สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ มันทนา อุดทอง (2561: 84-86) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R เพื่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะหาด จังหวัดจันทบุรี ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปวีณ์ ชมพูนุช (2563: 93-95) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ เอส คิว โฟว์อาร์ (SQ4R) ที่มีผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและความสามารถในการเขียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ SQ4R มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ครูควรกำหนดระดับความยากของเนื้อเรื่องที่อ่านตามระดับความสามารถของผู้เรียน อีกทั้งเตรียมความพร้อมนักเรียนในการทำความเข้าใจวิธีการใช้ผังกราฟิกแต่ละชนิดในการสรุปเนื้อหาที่อ่าน

1.2 ในการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ครูควรวางแผนกิจกรรมตามขั้นตอนให้เหมาะสมตามระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ โดยยืดหยุ่น

ระยะเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอกับการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ นั้น เนื่องจากถ้าระยะเวลา น้อยเกินไป อาจมีผลในการจัดกิจกรรมที่ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.3 ในการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ผังกราฟิกที่ผู้เรียน สามารถทำความเข้าใจการใช้ได้ง่ายและสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการอ่านมาสรุปสาระสำคัญ ได้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ คือ ผังความคิด (Mind Map) และผังมโนทัศน์ (Concept Map) ซึ่งครูที่สนใจสามารถนำไปบูรณาการใช้กับการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาหรือกลุ่มสาระ อื่น ๆ

## 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียนที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก ที่พัฒนากระบวนการคิดของนักเรียนที่ได้จากการสรุปการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้ผังกราฟิกในช่วงชั้นอื่น ๆ

## เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ เกตุญา. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ เข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กานต์ธิดา ทองจันทร์. (2564). ผลของการใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก ในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัย นเรศวร.

ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณัฐกร ทูลศิริ. (2561). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน  
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิค SQ4R. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา  
บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ณัฐภัทสร สมบัติ. (2559). การศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ  
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับ  
แผนผังกราฟิก. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ  
การสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ณรงค์เดช ประจันต์เสน. (2559). ผลการสอนอ่านแบบ SQ4R ต่อความเข้าใจในการอ่าน  
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ 2.  
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ  
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ณัฐภูมิ ภูมิพันธุ์. (8 พฤษภาคม 2565). ครูชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์.
- มยุรฉัตร ฉัตรพุ่มชัย. (2559). ผลการใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังกราฟิกต่อ  
ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน  
สระกะเทียมวิทยาคม “สังวรเจษฎ์ประชาคมอุปถัมภ์” จังหวัดนครปฐม.  
การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ  
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนสิข สิทธิสมบูรณ์. (2552). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.  
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- มันทนา อุดทอง. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ4R เพื่อความ  
เข้าใจในการอ่านและศึกษาเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธย  
ศึกษาปี ที่ 1 โรงเรียนบ้านเนินมะหาด จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรวดี หิรัญ. (2539). สอนอย่างไรเด็กจึงจะอ่านภาษาอังกฤษให้เข้าใจในแนวคิดและวิธีการ  
สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย.

- วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด. (2563). รายงานข้อมูลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาภาษาอังกฤษ ปีการศึกษา 2562. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565, จาก <http://cdare.bpi.ac.th/>
- วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด. (2565). รายงานการประชุมภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2564. (เอกสารประกอบการประชุม). 19 มีนาคม 2565. ร้อยเอ็ด: ห้องโสตทัศนศึกษา อาคารเทพบัณฑิต วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สุนทร สีนพานนท์. (2554). การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุปวีณ์ ชมพูนุช. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ เอส คิว โฟว์อาร์ ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและความสามารถในการเขียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2563). รายงานการประชุมสภาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ครั้งที่ 8/2563. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566, จาก <https://www.bpi.ac.th/upload/media/2021/09/74766131c87ae658c.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2565, จาก [https://www.oap.go.th/images/documents/about-us/policy/Master\\_Plan\\_2561-80.PDF](https://www.oap.go.th/images/documents/about-us/policy/Master_Plan_2561-80.PDF)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่ ตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR) ระดับชั้นมัธยมศึกษา. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2565, จาก [https://pubhtml5.com/gggq/bweL/คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่\\_ตามกรอบ\\_CEFR\\_ระดับมัธยม/17](https://pubhtml5.com/gggq/bweL/คู่มือการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแนวใหม่_ตามกรอบ_CEFR_ระดับมัธยม/17).

- Amriani, L. (2015). **A Study on Teaching Reading Comprehension Recount Text Using Student Teams Achievement Divisions (STAD) Technique to The Eighth Grade Students of SMPN 8 Kediri in Academic Year 2014/2015.** Faculty of Teacher Training and Education, University of Nusantara PGRI Kediri, Indonesia.
- Novak, J.D. (2010). Learning, Creating, and Using Knowledge: Concept Maps as Facilitative Tools in Schools and Corporations. **Journal of e-learning and Knowledge Society**, 6(3), 21-30.
- Rumelhart, D. E. (1981). **Schemata. The Building Block of Cognition.** New York: International Reading Association.





การพัฒนาารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน  
ตำบลชะมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว  
DEVELOPMENT OF A COMMUNITY ENTERPRISE MANAGEMENT MODEL FOR  
SUSTAINABILITY IN SUB MAKRUT, KHLONG HAT, SA KAEO PROVINCE

สลิลรดา รัตน์พลที\*

Salinrada Ratpholthi

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

Walaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Received: 16 September 2023

Revised: 14 November 2023

Accepted: 1 December 2023

### บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชะมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ก่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างไร โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผลการศึกษา พบว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลา และลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเอง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านแรงงานในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะจำนวนแรงงาน ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตกิจการของกลุ่มที่ทำการผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่มีความ

\* Corresponding author: สลิลรดา รัตน์พลที

E-mail: salinrada.rat@vru.ac.th

สนใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มยังมีความรู้ด้านการจัดการบริหารในส่วนของ การพัฒนาช่องทางการตลาด และการสร้างการรับรู้ของตราสินค้าที่ไม่เพียงพอและทันสมัย

**คำสำคัญ:** การจัดการ, ความยั่งยืน, รูปแบบ, วิสาหกิจชุมชน

### Abstract

This article aims to clarify the community enterprise management model for the sustainability of the Sufficiency Economy Community Enterprise of the Fatherland in Makrut, Khlong Hat, and Sa Kaeo Province. How does it support sustainability? Focus groups and in-depth interviews were employed for of data collection.

The study discovered that developing a cultural product community enterprise model is necessary to enter the market system in order to save time, reduce the trial and error operation that reveals the true potential or capability of their own business, increase operational efficiency, and increase competitiveness. However, there are some limitations to the labor market at the moment, particularly in terms of the workforce quantity. This has an impact on the group's businesses' capacity for production, which is now insufficient to fulfill demand, as well as their competitiveness in both production and marketing. In addition, the group lacks young workers who are enthusiastic about pursuing careers in the field. Furthermore, the group lacks managerial expertise in terms of creating marketing channels and raising brand recognition, which results in a lack of functional new marketing channels.

**Keywords:** management, sustainability, model, community enterprise

## บทนำ

การพัฒนาประเทศในอดีตมุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมการผลิตและการส่งออกของประเทศเป็นสำคัญ โดยละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้ส่งเสริมขีดความสามารถของคนในชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและความรู้ของชุมชน ทำให้ความเจริญเติบโตดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานความไม่สมดุลและไม่ยั่งยืนของการพัฒนา จนกระทั่งเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ทิศทางการพัฒนาของประเทศเริ่มให้ความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น โดยรัฐหันมาสนใจเศรษฐกิจภาคชนบทมากขึ้น มีเป้าหมายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน รัฐจึงมีแนวทางการพัฒนาโดยให้ชุมชนเป็นฐาน และให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนเองได้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based) การให้ความรู้ (Knowledge) และสร้างกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ (Network)

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการใช้โมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง กับดักความเหลื่อมล้ำ และกับดักความไม่สมดุลพร้อม ๆ กับเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศในโลกที่หนึ่ง ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในบริบทของโลกยุค The Fourth Industrial Revolution อย่างเป็นรูปธรรม ตามแนวทางที่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้วางไว้ (Thailand 4.0) ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในควบคู่ไปกับการเชื่อมโยงกับประชาคมโลก ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยขับเคลื่อนผ่านกลไกประชารัฐ หากการสร้างความเข้มแข็งจากภายในคือ Competitiveness การเชื่อมโยงกับโลกภายนอกก็คือ Connectivity ซึ่งทั้ง Competitiveness และ Connectivity เป็น 2 ปัจจัยที่จะต้องดำเนินควบคู่กันในการสร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนให้กับประเทศ เน้นการปรับเปลี่ยนใน 4 ทิศทางคือ 1) จากการพึ่งพาเศรษฐกิจโลก สู่การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศ 2) จากการเน้นการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ สู่การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม 3) จากการเน้นเงินทุนและทุนทางกายภาพ สู่การเน้นทุนมนุษย์และเทคโนโลยี 4) จากการกระจุกของความมั่งคั่งและโอกาส สู่การกระจายของความมั่งคั่งและโอกาส (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559)

จังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดที่มีประชากรส่วนใหญ่อุปโภคอาชีพเกษตรกรรมซึ่งพื้นที่ร้อยละ 52 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ในการทำเกษตร ประชากรในจังหวัดสระแก้วจึงมีรายได้หลักจากการทำการเกษตร แต่ปัญหาเรื่องรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของ

เกษตรกรก็ยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากราคาผลผลิตขึ้นอยู่กับ Demand Supply ของตลาด เกษตรกรไม่สามารถตั้งราคาผลผลิตเองได้ จึงทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับสภาวะราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนในการทำการผลิตและเกิดปัญหาหนี้สินในท้ายที่สุด (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสระแก้ว, 2561)

การสร้างคามเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ คือการส่งเสริมให้มีวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนี้จัดเป็นการประกอบการทางสังคม (Social Enterprise) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนมากกว่าผลกำไร และให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อได้ผลตอบแทนจากการลงทุนก็จะนำผลตอบแทนนั้นมาลงทุนเพื่อประโยชน์ของสังคมหรือชุมชนต่อไป วิสาหกิจชุมชนนั้นจะเป็นการประกอบการโดยชุมชน ซึ่งมีการดำเนินงานโดยหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้ทุนที่มีอยู่ของชุมชนทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนเข้มแข็ง โดยชุมชนจะเข้มแข็งก็ต่อเมื่อมีการรวมตัวกันและมีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ดังที่มีการชี้แจงอธิบายเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ความว่า “...โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่ง ยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมที่จะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้...” (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548, 2548)

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของตำบลซำมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว จะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ทั้งการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนที่ยังไม่ได้มีการนำแนวคิด

วิสาหกิจชุมชนไปไซ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตระหนัก เข้าใจสภาพปัญหาและศักยภาพของชุมชน ร่วมกันวางแผนและเห็นแนวทางในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่ชุมชนที่มีวิสาหกิจชุมชนอยู่แล้ว ก็มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น เนื่องจากจะทำให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีคุณค่ามากขึ้น เมื่อคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ตามแนวคิดของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนย่อมทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สินค้าสามารถกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถยกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตผักให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกผัก ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการแปรรูปผักของเครือข่ายชุมชนผัก กระบวนการบริหารจัดการการตลาดผัก รวมทั้งกระบวนการยกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักให้เป็น Smart Farmer และ Smart SMEs ที่สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าให้สามารถจำหน่ายในท้องถิ่น เพื่อสร้างความยั่งยืนในการผลิตและการตลาดที่สร้างมูลค่า เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคตต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกิดความสำเร็จและยั่งยืน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการที่ส่งผลให้กลุ่มเกิดความสำเร็จและยั่งยืนของกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว

### วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษารูปแบบการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จและยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ว่ามีรูปแบบการจัดการกลุ่มอย่างไรบ้างที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจเกิดความเข้มแข็งและมีความยั่งยืนรวมถึงสมาชิกเกิดรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมงคล อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว จำนวน 9 คน

### 2. เครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มรายคนทั้งหมด จำนวน 9 คน แล้วจึงทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) โดยผู้วิจัยลงเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากที่ทำงานสัมภาษณ์สมาชิกรายบุคคลและการสัมภาษณ์แบบกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาสรุป และสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนเพื่อให้เป็นประโยชน์กับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ด้วย

## สรุปผลการวิจัย

การจะพัฒนาวิสาหกิจให้ยั่งยืนได้ จะต้องมีการระดมทุนในการเปลี่ยนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบดั้งเดิม ให้เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ทันสมัย ซึ่งการเปลี่ยนวิสาหกิจแบบดั้งเดิม จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูง (High Value Product) อีกทั้งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เกิดขึ้น (Startups) ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้หาแนวทางส่งเสริมโดยได้บรรจุแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ดังนี้ 1) การนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์ รวมถึงบริการใหม่ ๆ 2) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง

การจะพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของประเทศให้ยั่งยืนได้จะต้องมีกระบวนการในการเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชนแบบดั้งเดิม ให้เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ทันสมัย (Smart Community Enterprise) ซึ่งการเปลี่ยนวิสาหกิจชุมชนแบบดั้งเดิม จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าสูง (High Value Product) อีกทั้งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เกิดขึ้น (Startups) ดังนั้นจึงทำให้เกิดต้นแบบการพัฒนาและเกิดความร่วมมือกันหลายฝ่ายสร้างสรรค์ทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นการเพิ่มมูลค่าอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ สามารถยกระดับฐานะประชาชน แก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เกิดคุณภาพชีวิตอันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลา และลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเอง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยด้านแรงงานในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะจำนวนแรงงาน ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตของกิจการไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และความสามารถในการแข่งขันขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่ไม่มีความสนใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ กลุ่มมีความรู้ด้านการจัดการบริหารในส่วนของพัฒนาช่องทางทางการตลาด และการสร้างการรับรู้ของตราสินค้าที่น้อย ทำให้ยังมีช่องทางทางการตลาดใหม่ ๆ ที่ไม่หลากหลาย

### สภาพการดำเนินวิสาหกิจชุมชนตำบลชัยมะกรูด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตั้งอยู่ที่บ้านใหม่คลองยาง หมู่ที่ 6 ตำบลชัยมะกรูด อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งอยู่กึ่งกลางถนนสายหลักที่เป็นทางผ่านเพื่อเข้าสู่ตัวอำเภอลองหาดและอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีพื้นที่จำนวน 22 ไร่ ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีความต้องการที่จะผลักดันพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เกษตรปลอดภัยและเป็นเกษตรอินทรีย์ในอนาคต ซึ่งพื้นที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่านแต่อาจจะแห้งแล้งในบางปี เกษตรกรจึงมีความจำเป็นต้องใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำสำรองหากถึงช่วงหน้าแล้ง อีกทั้งพื้นที่กลุ่มยังเป็นพื้นที่ที่ติดกับถนนสายหลักตัดผ่านอำเภอวังน้ำเย็น เข้าสู่ตัวอำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว กลุ่มจึงมีแผนที่จะช่วยกันผลักดันให้มีตลาดชุมชนในพื้นที่กลุ่มเพื่อจัดจำหน่ายผลผลิตและสินค้าทางการเกษตรของชุมชน สมาชิก



กลุ่มจึงมีการจัดการพื้นที่ 22 ไร่ เพื่อเตรียมไว้สำหรับทำการเกษตรปลอดถัยและผลักดันเข้าสู่เกษตรอินทรีย์ที่มีมาตรฐานรองรับต่อไป

การรวมกลุ่มขึ้นเป็นวิสาหกิจเกิดจากกลุ่มเกษตรกรที่มีแนวความคิดอยากทำเกษตรปลอดถัยเพื่อลดต้นทุนและเพื่อสุขภาพของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตรของตนเอง เกษตรกรในพื้นที่จึงมีการพูดคุยกันและได้รวมกลุ่มกันขึ้น โดยที่นางสาคร บุพพาชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำที่ร่วมก่อตั้งกลุ่มนี้ขึ้นจึงได้แบ่งพื้นที่ของตนเองจำนวน 22 ไร่ ให้กับกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่ไม่มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้เช่าและทำการเพาะปลูกร่วมกัน โดยมีโครงสร้างองค์กรตามรูปแบบและระเบียบของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ต้องมี ประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่ม กรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม มีระเบียบและข้อบังคับของกลุ่ม รวมถึงการส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม และยังมีการบริหารจัดการกลุ่มโดยที่สมาชิกต้องซื้อหุ้นกลุ่มทุกเดือน เดือนละหนึ่งหุ้น หุ้นละจำนวน 100 บาท และยังมีการออมเงินของสมาชิกเดือนละ 50 บาท รวมถึงมีการจ้างแรงงานกัมพูชาเนื่องจากจังหวัดสระแก้วเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา จึงมีแรงงานจากประเทศกัมพูชาเข้ามาทำงานจำนวนมากและมีค่าแรงที่น้อยกว่าคนไทยจึงทำให้กลุ่มมีการจ้างแรงงานกัมพูชาในการขายของหน้าร้านที่ถนนเส้นหลักของอำเภอวังน้ำเย็น จำนวน 2 คน ค่าจ้างคนละ 400 บาทต่อวัน โดยมีการหักเงินจากการฝากขายสินค้าของสมาชิก 5% เข้ากลุ่มเพื่อนำมาเป็นงบประมาณจ้างพนักงานขาย และการบริหารจัดการกลุ่ม

### การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกิดความสำเร็จและยั่งยืน

ผู้นำกลุ่มมีความเชื่อมั่นในแนวทางการทำเกษตรแบบใหม่ เนื่องจากมองว่าการทำเกษตรแบบเดิมทำให้เกษตรกรไม่สามารถลดหนี้สินได้ จึงได้ค้นหาความต้องการของสมาชิกกลุ่มว่าแท้จริงแล้ว เกษตรกรหรือสมาชิกกลุ่มต้องการอะไร และคำตอบที่ได้คือ ต้องการรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยมี จึงนำความต้องการของกลุ่มมาเป็นเป้าหมายของกลุ่ม เมื่อมีเป้าหมายของกลุ่มก็ต้องออกแบบงานหรือกิจกรรมของกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม และเมื่อเป้าหมายคือรายได้ ก็ต้องมีการวิเคราะห์และออกแบบแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญของกลุ่มที่ต้องศึกษาเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด จึงมีการไปศึกษาดูงานของกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จแต่ก็ได้นำบทเรียนของแต่ละกลุ่มมาปรับใช้กับกลุ่มของตนเอง และทำให้สมาชิกกลุ่มได้เปิดมุมมองใหม่ ๆ ได้แนวคิดต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้

กับกลุ่มวิสาหกิจของตนเอง รวมถึงกลุ่มมีการออกแบบแผนงานรายปีของกลุ่มเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานของกลุ่มในแต่ละปี สมาชิกกลุ่มจะได้ทำกิจกรรมตามแผนงานของตนเอง และจะสามารถสรุปและประเมินผลการทำงานของกลุ่มได้ว่าในแต่ละปี กลุ่มได้มีการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือไม่ บรรลุเป้าหมายเนื่องจากอะไร ไม่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มเนื่องจากอะไร ซึ่งเป็นการสรุปบทเรียนในการทำงานของกลุ่มเพื่อนำไปปรับใช้และพัฒนากลุ่มในปีถัดไป

“...เราต้องสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิก เขาถึงจะให้ความร่วมมือกับเรา...”

(สังวาลย์ อ่อนสี, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2566)

ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และมีการพึ่งพาตนเอง และชุมชนเป็นเป้าหมาย (เสรี พงศพิศ, 2548) จากลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนนั้นเน้นในเรื่องศักยภาพของชุมชน และการร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการโดยมีเป้าหมายที่เป็นฐานที่สำคัญคือ การพึ่งพาตนเอง

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาการส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนมักไปสอนให้ชาวบ้านผลิตแปรรูป หาดตลาดใหญ่โดยมีเป้าหมายเพียงแค เพิ่มรายได้ ทำให้มีฐานะดีขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงทุนของชุมชน และการพึ่งพาตนเองเป็นรากฐาน ดังนั้น เมื่อรัฐหรือองค์กรภายนอกไม่ได้ให้ความช่วยเหลือกับชุมชนก็จะทำให้ชุมชนประสบปัญหาในการดำเนินการ (วิจิต นันทสุวรรณ, 2546)

1) วิสาหกิจชุมชนระดับครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นของการแปรรูป หรือสร้าง ผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการอุปโภคของตนเอง ภายในครัวเรือนเป็นหลัก สมาชิกในชุมชนจะสร้างผลิตภัณฑ์ในลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อและป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออกนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น ทำให้มีเงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชนของตนเอง

2) วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เมื่อวิสาหกิจชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นแรกเพื่อลดรายจ่าย หรือเพื่อการพึ่งพาตนเองได้แล้ว จึงค่อยขยายออกไปสู่เพื่อนบ้าน ผู้ผลิตเองไม่ได้ต้องซื้อสินค้าจากภายนอก เพราะการพึ่งพาตนเองในบางกรณีไม่สามารถทำได้โดยลำพัง

ของครอบครัวเดียว วิสาหกิจชุมชนชั้นที่สอง จึงเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกื้อกูล หนุนให้เกิดการพึ่งพาอาศัยระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เป็นการลดภาระการซื้อของแพง หรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน กระแสเงินจึงสะพัดอยู่ในหมู่บ้าน

3) วิสาหกิจชุมชนระดับเครือข่าย การพึ่งพาตนเองในบางกรณีชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังชุมชนเดียว แต่เป็นไปได้เมื่อหลายชุมชนร่วมมือกันเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนที่มีการผลิตและทรัพยากรแตกต่างกัน

4) วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกิน เป็นวิสาหกิจที่ดำเนินการแปรรูปผลผลิตหรือทรัพยากรของชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์ต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่าย

### รูปแบบการจัดการที่ส่งผลให้กลุ่มเกิดความสำเร็จและยั่งยืน

ทางกลุ่มได้มีการแสวงหาความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือแม้กระทั่งการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งมีทั้งรูปแบบการหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ ทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ และการเดินทางไปเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด รวมถึงการเข้าอบรมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สระแก้ว เข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเกษตรในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น อบรมการทำสารชีวภาพ การทำไตรโคเดอร์มา จากหน่วยงานเกษตรอำเภอ การแปรรูปอาหาร และการบริหารจัดการกลุ่ม อบรมการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิกส์ การปลูกผักยกแคร่ การปลูกเมล่อนในโรงเรือน การทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์สระแก้ว

กล่าวโดยสรุปคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นมีขั้นตอนสำคัญหลายขั้นตอน ประการแรก กลุ่มมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินสถานะปัจจุบันของกลุ่ม ชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ จุดแข็ง และจุดอ่อนของกลุ่ม และชุมชน เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยคำนึงถึงความต้องการและทรัพยากรเฉพาะของชุมชน แผนนี้อาจรวมถึงการระบุโอกาสทางธุรกิจที่อาจเกิดขึ้น การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับผู้ประกอบการในท้องถิ่น และการให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ธุรกิจเริ่มต้นใหม่ตลอดกระบวนการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือต้องมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เพื่อให้แน่ใจว่าความต้องการและมุมมองของพวกเขาได้รับความสนใจและมีการนำไปใช้ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการจัดการประชุมหรือเวิร์กช็อปเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและแนวคิด ตลอดจนการสื่อสารและการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องกับผู้นำและองค์กรในท้องถิ่น โดยรวมแล้ว กุญแจสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ร่วมมือ ร่วมใจ และทำซ้ำ ๆ และคำนึงถึงความต้องการ เฉพาะและมุมมองของกลุ่ม และชุมชน (ดวงสมร พุทฺธิกุล, 2554; สมปอง วงษ์ชัย, 2554)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนต้องใช้เวลา ความพยายาม และความทุ่มเท ด้วยกลยุทธ์และการสนับสนุนที่เหมาะสมจึงจะสามารถสร้างองค์กรที่ประสบความสำเร็จที่เป็น ประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นหากจะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่วิสาหกิจ ชุมชนที่ยั่งยืนจะประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (เสรี พงศ์พิศ, วิชิต นันทสุวรรณ และ จ่านง แรกพิณี, 2544)

1) ระบุความต้องการและทรัพยากรของกลุ่มและชุมชน แล้วทำการประเมินความต้องการและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในกลุ่มและชุมชน เพื่อกำหนดรูปแบบที่ต้องการว่ารูปแบบใด จะทำให้กลุ่มหรือองค์กรจะมีศักยภาพและยั่งยืนมากที่สุด

2) พัฒนาแผนงานของกลุ่มและแผนธุรกิจ เพื่อพัฒนาแผนธุรกิจที่ระบุพันธกิจ เป้าหมาย ตลาดเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์หรือบริการ และงบประมาณการเงินขององค์กรด้วย

3) สร้างพันธมิตร เพื่อสร้างพันธมิตรกับธุรกิจท้องถิ่น องค์กร และหน่วยงานรัฐบาล อื่น ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มหรือองค์กรของเรา

4) สร้างทีมที่แข็งแกร่ง ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่ม ทีมอาสาสมัคร หรือคณะกรรมการ ที่มุ่งมั่นในพันธกิจและเป้าหมายขององค์กร

5) ทำการตลาดกลุ่มหรือองค์กร เพื่อพัฒนาแผนการตลาดที่มีสื่อสังคมออนไลน์ การโฆษณา และกลยุทธ์ส่งเสริมการขายอื่น ๆ เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดลูกค้า

6) ติดตามและประเมินกลุ่ม องค์กร เพื่อประเมินความก้าวหน้าขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ นำไปสู่เป้าหมาย และปรับเปลี่ยนตามความจำเป็นเพื่อให้มั่นใจถึงความยั่งยืนในระยะยาว

### **ตัวแบบนวัตกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตำบลชัยมะกรูดอย่างยั่งยืน**

ในช่วงแรกวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูดใช้วิธีการปลูกและดูแลรดน้ำในแบบการเพาะปลูกทั่วไป ภายหลังได้มีการอบรมเรื่องการปลูกผัก

ไร้ดิน และการนำระบบควบคุมการดูแลผักผ่านอินเทอร์เน็ต หรือระบบการควบคุมแบบ Internet of Things (IoT) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว ทางกลุ่มจึงมีการปรับมาใช้วิธีการรดน้ำผ่านระบบ Internet of Things (IoT)

ระบบการควบคุมแบบ Internet of Things (IoT) คือ การที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงหรือส่งข้อมูลถึงกันได้ด้วยอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องป้อนข้อมูล การเชื่อมโยงนี้ช่วยให้เราสามารถสั่งการ ควบคุมการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ โดยการติดตั้งระบบการรดน้ำผักด้วยการส่งผ่านโทรศัพท์มือถือ ซึ่งสามารถทำให้เกษตรกรเอาเวลาที่เคยใช้ในการรดผักไปทำกิจกรรมอย่างอื่นได้เพิ่มขึ้น

ประโยชน์ในการใช้ระบบ Internet of Things (IoT) สามารถใช้น้ำได้ในปริมาณที่เหมาะสมในพื้นที่ เนื่องจากระบบสามารถวิเคราะห์ความชื้นที่เหมาะสมได้ และระบบเซ็นเซอร์ IoT สามารถตรวจสอบการเจริญเติบโตของพืชและให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีค่าเกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงผลผลิตได้ สามารถลดต้นทุนแรงงานได้ เนื่องจากระบบ IoT สามารถทำงานหลายอย่างโดยอัตโนมัติ เช่น การรดน้ำและใส่ปุ๋ย ซึ่งช่วยลดความจำเป็นในการใช้แรงงานคนได้ และระบบ IoT สามารถตรวจสอบปัจจัยแวดล้อมได้แบบเรียลไทม์ เช่น อุณหภูมิ ความชื้น และแสง ช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็วเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของพืชได้ และส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการใช้เทคโนโลยีโดยใช้ระบบ Internet of Things (IoT) นอกจากจะเป็นการลดต้นทุน ลดแรงงาน ลดเวลา ยังเป็นการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิตได้อีกด้วย

ทางกลุ่มยังมีการนำนวัตกรรมอื่น ๆ มาใช้ในการแปรรูปผลผลิตจากกลุ่มอีกด้วย เช่น การนำนวัตกรรมการถนอมอาหารโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กิมจิโดยใช้ผักที่เหลือจากการขายสด เช่น ผักกาด ต้นหอม นำมาแปรรูปเพื่อที่จะสามารถนำมาขายต่อได้ โดยมีการส่งเสริมการจัดอบรมการทำกิมจิ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว ที่ช่วยส่งเสริมความรู้เรื่องของการแปรรูปและการตลาด เพราะทางกลุ่มเชื่อว่าการทำการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ

“...การตลาดเป็นสิ่งสำคัญ เราจึงต้องออกแบบงานของกลุ่มให้สอดคล้อง

กับความต้องการของตลาด...”

(สังวาลย์ อ่อนสี, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2566)

อีกทั้งทางกลุ่มยังเล็งเห็นว่ารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากจึงได้มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผักและผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ ของทางกลุ่มร่วมกับมหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสม สวยงามน่าซื้อ แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าอีกด้วย

“...เราเชื่อว่าเกษตรกรต้องยืนด้วยขาของตัวเอง ดังนั้นเกษตรกรต้องทำการผลิตเอง และขายเอง...”

(สังวาลย์ อ่อนสี, สัมภาษณ์ 5 พฤษภาคม 2566)

นอกจากนี้ การบริหารวิสาหกิจชุมชนฯ ยังมีการวางแผนในการดำเนินงานโดยมีประธานวิสาหกิจชุมชนฯ เป็นผู้วางแผนงานและประสานงานเป็นหลัก ซึ่งมีลักษณะของการวางแผนตามหน้าที่ความรับผิดชอบ สำหรับในแผนงานปฏิบัติการกิจกรรมต่าง ๆ ประธานวิสาหกิจชุมชนฯ จะเป็นผู้วางแผนเป็นหลักแล้วจึงส่งต่อประสานงานมายังสมาชิกต่อไป การรับงานจะมีการคัดเลือกงานที่เหมาะสมและเข้ากับบริบทของชุมชน อย่างไรก็ตาม การวางแผนงานยังมีลักษณะที่เร่งด่วนและใช้รูปแบบการบริหารจัดการจากบนลงล่างโดยไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ดังนั้น การวางแผนงานขององค์กรจึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และความเหมาะสมในช่วงเวลานั้น ๆ ทั้งโอกาส สถานที่ เวลา บุคคล และการมีส่วนร่วม และการหมุนเวียนบุคลากรในการทำงาน รวมทั้งองค์กรวิสาหกิจชุมชนฯ ได้มีการจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ ซึ่งใช้ในการกำหนดและการประสานงานของหน่วยงานย่อยเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ เป็นการบริหารจัดการองค์กรที่มุ่งเป้าหมายความสำเร็จในการก้าวไปสู่ความยั่งยืนเป็นหลัก โดยในการจัดองค์กรและจัดสรรบุคลากรดำเนินการ มีการคิดสรรตั้งแต่การรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม การเสริมทักษะที่จำเป็นในการดำเนินงาน และการรักษามาตรฐานการทำงานขององค์กร ซึ่งในการจัดโครงสร้างองค์กรได้มีการจัดวางบทบาทหน้าที่ออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ตามความถนัดของสมาชิกองค์กรแต่ละคน พร้อมทั้งการคิดสรรบุคลากรเข้ามาทำงานโดยการเลือกตามความสามารถและความชอบของบุคคล เช่น สมาชิกที่มีความสามารถด้านการแปรรูป ก็ทำหน้าที่ในการทำผลผลิตที่เหลือจากการขายมาแปรรูป ส่วนสมาชิกที่ถนัดด้านการขาย ก็ทำหน้าที่ขายสินค้าหน้าร้าน และคนที่ถนัดเรื่องทำการประชาสัมพันธ์ก็ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์

## อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดเวลา และลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเองได้ รวมถึงสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านแรงงานในปัจจุบันที่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะจำนวนแรงงาน ส่งผลต่อความสามารถในการผลิตของกิจการกลุ่มที่ทำการผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านการผลิตและการตลาด รวมถึงขาดแรงงานรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มยังมีความรู้ด้านการบริหารจัดการในส่วนของพัฒนาช่องทางการตลาด และการสร้างการรับรู้ของตราสินค้าที่ไม่มาก ทำให้ยังมีช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ที่ไม่ดึงดูดลูกค้า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ

## ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าควรมีการพัฒนาต้นแบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมในการเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงานที่ต้องลองผิดลองถูกแบบเดิม และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และจะทำให้ทราบถึงศักยภาพและขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเองได้

## เอกสารอ้างอิง

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). พิมพ์เขียว Thailand 4.0

โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศท้องถิ่น กรมการปกครอง.

ดวงสมร พฤษพิบูล. (2554). ผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ปี 2553: รายงานผลการดำเนินงานสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี.

- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548, 18 มกราคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก. หน้า 1-34.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2546). **แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สมปอง วงษ์ชัย. (2554). **การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สังวาลย์ อ่อนสี. (2566, 5 พฤษภาคม). **สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงแผ่นดินของพ่อ ตำบลชัยมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว. สัมภาษณ์**.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว. (2561). **ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว ประจำปี 2561**. สระแก้ว: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระแก้ว.
- เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และ จำนง แรกพินิจ. (2544). **วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บทแนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง ร่างพระราชบัญญัติ**. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไทย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). **ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ: คลังปัญญา.





กลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึกบัญชีครัวเรือน  
ของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี  
THE STRATEGIES OF ENHANCING UNDERSTANDING AND RECOGNITION TO  
IMPLEMENT HOUSEHOLD BOOKKEEPING OF PEOPLE IN GUDJUB  
SUBDISTRICT, GUDJAB SUBDISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

กฤตติกา แสนโชน<sup>\*</sup>  
Krittikar Sanposh

สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี  
Development Strategy Program, Graduate, Udon Thani Rajabhat University

Received: 7 February 2023

Revised: 19 July 2023

Accepted: 20 July 2023

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี 2. ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี 3. กำหนดกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาในระยะที่ 1 พบว่า ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการบันทึกบัญชีครัวเรือนในภาพรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ระยะที่ 2 คุณภาพชีวิตของประชาชนตำบล

<sup>\*</sup> Corresponding author: กฤตติกา แสนโชน

E-mail: catniss919@gmail.com

กุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ระยะที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความเข้าใจ และความตระหนักในการบันทึกบัญชีครัวเรือน คือ ผู้ทำบัญชีต้องมีความเต็มใจในการจัดทำบัญชี สร้างแรงกระตุ้นให้ทราบถึงประโยชน์ในการจัดทำ มีความรู้ความเข้าใจในการนำข้อมูลจากการบันทึกบัญชีมาวางแผนทางการเงินแล้วจะมีเงินออม ต้องลงมือปฏิบัติ ได้รับความร่วมมือของสมาชิกในครัวเรือน จัดเวลาการบันทึกบัญชีให้ตรงกัน เพื่อความเคยชินและกันการหลงลืม สรุป รายรับ รายจ่าย ในแต่ละสัปดาห์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้แก้ปัญหาได้

**คำสำคัญ:** กลยุทธ์, การสร้างเสริมความเข้าใจ, ความตระหนัก, บัญชีครัวเรือน

### Abstract

The purposes of this study were 1) to empirically examine the factors affected the household bookkeeping of people in Gudjub Subdistrict, Gudjub District, Udonthani Province. 2) to study the quality of life of the people and 3) to implement strategic understanding and recognition in household bookkeeping. The study was divided into 3 phases. First and second phases: The target group consisted of 240 people in Gudjub Subdistrict, Gudjub District, Udonthani Province. Questionnaires were conducted using a 5 level likert scale. The statistics used were frequency, mean and standard deviation. Third phase: The target group included 50 people for in-depth interview, and analyzed data using content analysis in Gudjub Subdistrict, Gudjub District, Udonthani Province.

The results revealed in the first phase: people Udonthani Province had opinion that 7 factors affecting household bookkeeping were moderate. The results of the second phase showed that the quality of life of the people in

Gudjub Subdistrict, Gudjub District, Udonthani Province thought that 6 factors were at a high level. The third phase showed that willing to do household bookkeeping was the benefits of gaining knowledge for planning, saving money and reducing unnecessary expenses. Implementing more participating in the family in keeping household expenses could solve family's problems.

**Keywords:** The Strategies, Enhancing Understanding, Implement, Household Bookkeeping

## บทนำ

ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน มีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อวิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากเชื้อไวรัส Covid-19 สงครามในรัสเซีย-ยูเครน ทำให้ผลกระทบรุนแรง ประกอบกับราคาน้ำมันแพงขึ้น สินค้าอุปโภค บริโภค ขึ้นราคา ทำให้เกิดความไม่มั่นคงด้านอาหาร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งนี้รุนแรงและรวดเร็ว อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ทำให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องปรับตัวเพื่อรับสถานการณ์ดังกล่าว และต่อสู้กับสภาวะเศรษฐกิจด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เคยแนะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งสามารถลดความรุนแรงได้ระดับหนึ่ง

จากการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (U2T) เพื่อให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยไปพัฒนาตำบล ซึ่งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้จัดสรรงบประมาณโครงการยกระดับเศรษฐกิจรายตำบลแบบบูรณาการ ปัจจุบันพบว่าครอบครัวต่าง ๆ ยังดำรงชีวิตโดยไม่ให้ความสำคัญต่อการบริหารการเงินของครอบครัว ทำให้ในแต่ละเดือนไม่ทราบว่ามีรายได้และค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง สิ่งใดจำเป็น สิ่งใดไม่จำเป็นในการใช้จ่าย รายได้และค่าใช้จ่ายไม่สมดุลกัน ไม่มีเงินออม มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ไม่สามารถวางแผนในอนาคตได้ ปัญหาที่สำคัญคือความยากจนของประชาชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร ได้มีพระราชดำรัสในวันที่

4 ธันวาคม 2540 ณ ศาลาดุสิตดาลัย “เมื่อสิบกว่าปีผู้หญิงเป็นข้าราชการบริพารชั้นผู้น้อย มาขอเงิน ที่จริงเคยให้เขาเล็ก ๆ น้อย ๆ เขาบอกว่าไม่พอ เขาก็ขอยืมก็เอาให้แต่พอให้เขาทำ บัญชี บัญชีรายรับ รายจ่าย รายรับคือเงินเดือนของเขา และรายรับที่อุดหนุนเขา ส่วนรายจ่าย ก็เป็นของที่ใช้ในครัวเรือน หลังจากเขาทำบัญชีมา เขาว่าเขาไม่ขาดทุนแล้ว เขาสามารถที่จะ มีเงินทองพอใช้ เพราะบอกเขาว่า เขามีเงินเท่าไร จะต้องใช้ภายในเงินเดือนของเขา”

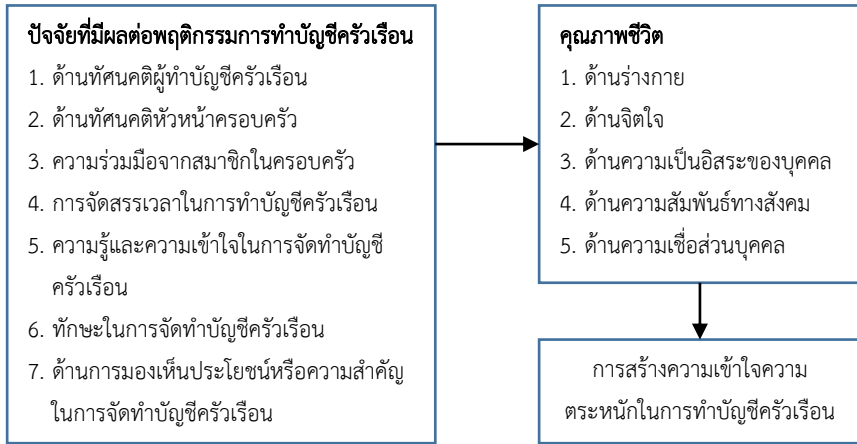
จากเหตุผลดังกล่าว เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้รับงบประมาณในโครงการ ยกระดับเศรษฐกิจและสังคมแบบบูรณาการ (มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้เล็งเห็นประโยชน์การบันทึกบัญชีครัวเรือน จึงได้แจกสมุด บัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน แจกตามครัวเรือนต่าง ๆ ทั้ง 135 ตำบล ที่มหาวิทยาลัย รับผิดชอบ และให้บันทึกแต่ละวันทุกเดือน และในผู้รับจ้างงานทำรายงานให้มหาวิทยาลัย

ผลการบันทึกบัญชีครัวเรือน พบว่า ในเดือนแรก ๆ มีการบันทึกบัญชีบ้าง และตาม รายงานค่าใช้จ่ายส่วนมากเป็นค่าอาหาร ในระยะต่อมาครัวเรือนแทบไม่ได้บันทึกบัญชี จากการเป็นที่ปรึกษาของโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมแบบบูรณาการ พบว่า การที่ ครัวเรือนไม่บันทึกบัญชีครัวเรือน เนื่องจากขาดความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึก บัญชีครัวเรือน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการจัดทำบัญชี ครัวเรือน มีผลต่อคุณภาพชีวิตในครัวเรือน การเสริมสร้าง ความเข้าใจ และความตระหนัก ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบล กุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกรบันทึกบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในตำบล กุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัด อุดรธานี
3. เพื่อกำหนดกลยุทธ์เสริมสร้างความเข้าใจและตระหนักในการทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

## กรอบแนวคิดการวิจัย



รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบันทึกบุญซีคร้วเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุตรธานี

ระยะที่ 2 ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุตรธานี

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุตรธานี มี 12 หมู่บ้าน จะได้กลุ่มเป้าหมาย 240 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงโดยมีเงื่อนไข คือ หมู่บ้านละ 20 คร้วเรือน ซึ่งเป็นคร้วเรือนที่เคยได้รับสมุดบุญซีคร้วเรือนไปบันทึกในการทำโครงการ U2T และเต็มใจที่จะให้ข้อมูล

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จัดทำตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการจำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในคร้วเรือน อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบินที่กัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาของปัจจัยที่มีผลกระทบของพฤติกรรมในการจัดทำบัญชีครัวเรือน 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทัศนคติของผู้ทำบัญชีจำนวน 4 ข้อ ด้านทัศนคติของหัวหน้าครอบครัว จำนวน 3 ข้อ ด้านความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัวจำนวน 6 ข้อ ด้านการจัดสรรเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 3 ข้อ ด้านความรู้และความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 4 ข้อ ด้านทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจำนวน 2 ข้อ และด้านการมองเห็นประโยชน์หรือความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพในครอบครัวของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 23 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาคุณภาพชีวิตในครอบครัว 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย จำนวน 3 ข้อ ด้านจิตใจ จำนวน 3 ข้อ ด้านระดับความเป็นอิสระบุคคล จำนวน 5 ข้อ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จำนวน 4 ข้อ ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ และด้านความเชื่อส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
- 2) นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายตามจำนวนที่กำหนด
- 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยผู้ช่วยนักวิจัย คิดเป็นร้อยละ 100 พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบ ซึ่งตอบสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลต่อไป

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้วิธีการประมวลผลตามหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency)

ตอนที่ 2-3 การวิเคราะห์ปัญหาที่มีผลกระทบของพฤติกรรมในการทำบัญชีครัวเรือนและคุณภาพชีวิตในครัวเรือน ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับบรรยายและสรุปผลการวิจัย ซึ่งกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้เป็น	5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้เป็น	4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้เป็น	3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้เป็น	2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้เป็น	1 คะแนน

แล้วนำคะแนนไปหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (สถิติพรรณนา)

- 1) ร้อยละ (Percentage)
- 2) ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

**ระยะที่ 3 กำหนดกลยุทธ์เสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี โดยดำเนินการดังนี้**

1. กลุ่มเป้าหมาย เชิญกลุ่มต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ไปพัฒนาตามโครงการ U2T มาสัมภาษณ์ 50 คน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี



2. เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการนำเอาผลการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาเป็นแบบสัมภาษณ์ มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแนวตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้และความตระหนัก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ช่วยนักวิจัยนำไปสัมภาษณ์ ผู้ทำบัญชีครัวเรือน ตำบล กุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ตำบลละ 50 ชุด

4. การสร้างพัฒนาเครื่องมือ นำเอาแบบการวิจัยระยะที่ 1 และ 2 มาปรับเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อถามถึงความเข้าใจและเสริมสร้างความตระหนัก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาจารย์ 2 ท่าน และผู้ช่วยนักวิจัยอีก 4 คน ช่วยสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูล ผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ส่วนแบบสัมภาษณ์อื่นใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

### สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการบันทึกครัวเรือน	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านทัศนคติของผู้ทำบัญชีครัวเรือน	3.57	0.84	มาก
2. ด้านทัศนคติของหัวหน้าครอบครัว	3.65	0.82	มาก
3. ด้านความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัว	3.10	0.92	ปานกลาง
4. ด้านการจัดสรรเวลาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.53	0.85	มาก
5. ด้านความรู้และความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.37	0.79	ปานกลาง
6. ด้านทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.55	0.80	มาก
7. ด้านการมองเห็นประโยชน์หรือความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.54	0.86	มาก
รวม	3.42	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนในตำบลตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X}=3.42$ ,  $SD=0.85$ ) สำหรับการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากมี 5 ข้อ และระดับปานกลางมี 2 ข้อ ดังนั้นจึงเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านทัศนคติของหัวหน้าครอบครัว ( $\bar{X}=3.65$ ,  $SD=0.84$ ) รองลงมาคือด้านทัศนคติในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ( $\bar{X}=3.57$ ,  $SD=0.84$ ) และด้านทักษะในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ( $\bar{X}=3.55$ ,  $SD=0.80$ )

## ระยะที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในครอบครัวของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในครอบครัวของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

คุณภาพชีวิตในครอบครัว	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านร่างกาย	3.79	0.77	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.77	0.79	มาก
3. ด้านความเป็นอิสระของบุคคล	3.69	0.78	มาก
4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.58	0.75	มาก
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.69	0.78	มาก
6. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล	3.60	0.82	มาก
รวม	3.68	0.78	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในครอบครัว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}=3.68$ ,  $SD=0.78$ ) และคุณภาพชีวิตในครอบครัวอยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ คือ คุณภาพชีวิตในครอบครัวด้านร่างกาย ( $\bar{X}=3.79$ ,  $SD=0.77$ ) ด้านจิตใจ ( $\bar{X}=3.77$ ,  $SD=0.79$ ) และความเป็นอิสระของบุคคล ( $\bar{X}=3.69$ ,  $SD=0.78$ )

### ระยะที่ 3 การสร้างความตระหนักในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

จากการสัมภาษณ์ ประชาชนตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนใน 7 ด้าน คือ 1) ด้านทัศนคติผู้ทำบัญชี 2) มีทัศนคติหัวหน้าครอบครัว 3) ความร่วมมือจากสมาชิกในครอบครัว 4) การจัดสรรเวลาในการทำบัญชีครัวเรือน 5) ความเข้าใจในการทำบัญชีครัวเรือน 6) ทักษะในการทำบัญชีครัวเรือน และ 7) การมองเห็นประโยชน์ในการทำบัญชีครัวเรือน ปรากฏว่า

สัมภาษณ์ 50 ครัวเรือน มี 4 ครัวเรือนเข้าใจทั้ง 7 ด้าน นอกจากนั้น มี 46 ครัวเรือนจะไม่เข้าใจบางประเด็น กระจัดกระจายกันไป ส่วนใหญ่จะไม่เข้าใจในการจัดสรรเวลาในการทำบัญชีครัวเรือน การมองเห็นประโยชน์หรือความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์การสร้างความตระหนักในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การสร้างความตระหนักในทัศนคติผู้ทำบัญชีครัวเรือน คือ 1.1 หาความรู้ให้เข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติ 1.2 จัดเวลาให้ได้ในการบันทึกบัญชีครัวเรือน 1.3 จัดทำทุกวันเพื่อสร้างความคุ้นเคย 1.4 กระตุ้นให้รับผิดชอบ 1.5 ต้องทราบว่าครอบครัวจะต้องนำรายได้ค่าใช้จ่ายไปวางแผนการเงิน

2. การสร้างความตระหนักในทัศนคติของหัวหน้าครอบครัว โดย 2.1 มีภาวะผู้นำในการวางแผนการเงิน 2.2 เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในครอบครัว 2.3 ลดค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลง 2.4 ชี้ให้สมาชิกเห็นประโยชน์ในการบันทึกบัญชี

3. การสร้างความตระหนักขอความร่วมมือจากสมาชิก คือ 3.1 แบ่งงานให้สมาชิกช่วยทำ 3.2 สมาชิกทุกคนต้องรู้ถึงประโยชน์การบันทึกบัญชี 3.3 สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นความร่วมมือ 3.4 เรียนรู้ร่วมกัน

4. สร้างความตระหนัก การจัดสรรเวลาในการทำบัญชีครัวเรือน คือ 4.1 กำหนดเวลาทำบัญชีที่แน่นอนเพื่อกันลืม 4.2 ใช้เวลาที่คิดว่าสะดวกที่สุด 4.3 ทำทุกวัน 4.4 สร้างการมีส่วนร่วม

5. สร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ 5.1 ขอความรู้โดยการฝึกอบรมจากวิทยากร 5.2 หาความรู้จากผู้ที่รู้บ้านใกล้ 5.3 หาแรงจูงใจ 5.4 เข้าใจถึงประโยชน์การทำบัญชี

6. สร้างความตระหนักทักษะในการทำบัญชี โดย 6.1 ทำในเวลาเดียวกันทุกวัน  
6.2 ทำแล้วจะรู้ว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นตัดลงได้ 6.3 จัดทำคู่มือการทำบัญชี 6.4 จัดทำคู่มือ  
การวางแผนทางการเงินได้อย่างไร

7. สร้างความตระหนักในด้านเห็นประโยชน์หรือความสำคัญในการจัดทำบัญชี  
ครัวเรือน คือ 7.1 รวมกลุ่มแล้วหาวิทยากรมาสอน 7.2 ยกตัวอย่างผู้ทำบัญชีที่ได้รับความ  
สำเร็จ 7.3 ศึกษาตัวอย่างผู้ที่ประสบผลสำเร็จจากการทำบัญชีครัวเรือน

### อภิปรายผล

การวิจัยกลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้าใจและความตระหนักในการบันทึกบัญชี  
ครัวเรือนของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกรบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน  
ในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหากเป็น  
รายด้านบางข้ออยู่ในระดับมาก 5 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ ได้แก่ ความคิดเห็นอยู่ใน  
ระดับมาก คือ ทักษะของผู้ทำบัญชีครัวเรือน ทักษะของหัวหน้าครอบครัว การจัดสรร  
เวลาในการทำบัญชีครัวเรือน ทักษะในการทำบัญชีครัวเรือน และการมองเห็นประโยชน์  
หรือความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การทำบัญชีครัวเรือนช่วยให้ทราบถึงรายได้  
ค่าใช้จ่าย สามารถวางแผนการใช้เงินของครอบครัวได้ นำมาลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เกิดการ  
ประหยัด หากมีเงินเหลือนำไปเป็นเงินออม หากมีความจำเป็นสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่เกิด  
หนี้สินขึ้น จึงเกิดภูมิคุ้มกันที่ดี สอดคล้องกับการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการใช้ชีวิต  
ประจำวันของประชาชน เช่นเดียวกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธา เรื่องสินภิญญา (2552)  
และ ภาวินีย์ ธนาอนวัช (2556) พบว่า การบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นการวางแผนด้านการเงิน  
สามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เกิดการประหยัด มีเงินออม ในสภาพปัจจุบัน การใช้ชีวิต  
วิถีใหม่ของประชาชน ต้องใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งการบันทึก  
บัญชีครัวเรือนนั้นเป็นหลักการพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังพระราชดำรัสของ  
พระบรมชนกชาติบิดสมเด็จพระมหากษัตริย์องค์ที่ 9 รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาจักราช บรมนารถบพิตร วันที่ 4 ธันวาคม 2540  
ณ ศาลาดุสิตดาลัย พระราชวังดุสิต “เมื่อสี่สิบกว่าปีผู้หญิงเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยมาขอเงิน  
ที่จริงเคยให้เขาเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ เขาบอกว่าไม่พอ เขาก็ขอยืม ก็เอาให้ แต่พอให้เขาทำบัญชี  
บัญชีรายรับรายจ่าย รายรับคือเงินเดือนของเขา และรายรับที่อุดหนุนเขา ส่วนรายจ่ายก็เป็น

ของที่ใช้ในครัวเรือน ทีหลังจากเขาทำบัญชีมา เขาว่าเขาไม่ขาดทุนแล้ว เขาสามารถที่จะมีเงินทองพอใช้ เพราะว่าบอกเขาว่า เขามีเงินเท่าไรจะต้องใช้ภายในเงินเดือนของเขา”

2. ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในครอบครัว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความเป็นอิสระของบุคคล ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเชื่อส่วนบุคคล ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตร่างกายอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากประชาชนในตำบลนากลาง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู เห็นว่า คุณภาพชีวิตด้านจิตใจมากที่สุด คุณภาพชีวิตด้านร่างกายนั้นต้องแข็งแรงเช่นกัน มีคำกล่าวที่ว่า สุขภาพที่ดีมีชัยไปกว่าครึ่ง เนื่องจากสุขภาพด้านร่างกายนั้นแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพต่าง ๆ มีผลกำลังในการปฏิบัติงาน และกิจวัตรประจำวันของตนเอง

3. การสร้างความตระหนักในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า งานที่ต้องเต็มใจที่จะจัดทำบัญชีครัวเรือน มีความกระตือรือร้น มีการวางแผนการจดบันทึกบัญชี ต้องมีการอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญอบรมให้ทราบถึงประโยชน์ที่ได้รับ การวางแผนการเงินได้อย่างไร จัดทำคู่มือในรายละเอียดทั้งหมด เมื่อสร้างความเข้าใจแล้วจะต้องจัดทำบ่อย ๆ และในเวลาเดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคย และทดลองปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีการมีส่วนร่วม และแนวคิดในการทำบัญชีสอดคล้องกับวิจัยของด้านอาชีพ ด้านการเงิน ความอบอุ่นในครอบครัว ครอบครัวที่สมบูรณ์ นำไปสู่ความสุขของสังคม เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนต้องประกอบด้วย คุณภาพชีวิตด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ซึ่งเริ่มต้นจากการมีสุขภาพที่ดี และสิ่งแวดล้อมที่ดีมีคุณค่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องพิจารณาแบบองค์รวมไม่แยกเป็นส่วน การประกอบอาชีพของประชาชนนั้นหากมีรายได้ทางเดียวนั้นอาจเกิดปัญหาได้ ควรมีโอกาสเสริม หากเป็นเกษตรกรก็ไม่ควรปลูกพืชเชิงเดี่ยว ปลูกหลาย ๆ ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญจนพร อ่วมสำอางค์ (2547) วิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองศึกษาสงเคราะห์กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง พบว่า คุณภาพชีวิตประกอบด้วย 1) ด้านร่างกาย จะมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น ความสมบูรณ์ของร่างกายไม่เจ็บป่วย ความสามารถในการดำเนินชีวิต 2) ด้านจิตใจ คือ การรับสภาพทางด้านจิตใจ

ความรู้สึกนึกคิด รับผิดชอบต่อตนเอง มั่นใจในตนเอง ความคิด ความจำ การตัดสินใจ และการรับรู้ ความสามารถเรียนรู้ความสามารถ ปฏิบัติตนในกิจวัตรประจำวันของตนเอง 3) ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล คือ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ความสามารถในการทำงาน 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องการปฏิสัมพันธ์กับสังคม กับบุคคลอื่น 5) ด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อมตัวคนจะมีภาวะที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ 6) ด้านความเชื่อส่วนบุคคล ความเชื่อต่าง ๆ มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น ความเชื่อเรื่องศาสนา ด้านประเพณี วัฒนธรรม คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาแล้ว

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ประชาชนในตำบลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี เห็นว่า พฤติกรรมการบันทึกบัญชีครัวเรือนขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้ทำบัญชีครัวเรือน จึงต้องชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ในการบันทึกบัญชีครัวเรือน และสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีครัวเรือน

1.2 การบันทึกบัญชีครัวเรือนนั้นไม่เข้าใจว่าจะนำผลการบันทึกไปใช้ประโยชน์อย่างไร ควรจัดทำคู่มือและทำการฝึกอบรม และจัดทำคู่มือในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างไร

1.3 การจัดเวลาในการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นสิ่งจำเป็น ควรเป็นเวลาเดียวกันเพื่อความเคยชินและมีการบันทึกสม่ำเสมอ

1.4 การบันทึกบัญชีครัวเรือนสม่ำเสมอและสามารถใช้ในการวางแผนการใช้จ่ายเงินได้ทำให้ไม่เกิดหนี้สินและคุณภาพชีวิตดีขึ้น

### 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดทำแผนการฝึกอบรมการบันทึกบัญชีครัวเรือน และการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน เพื่อวางแผนการเงินของครอบครัวให้ผู้จัดทำให้เห็นชัดเจนว่าการบันทึกบัญชีครัวเรือนได้ประโยชน์จริง

2.2 ควรจัดทำการศึกษาเรื่องการวิจัยปัจจัยที่ทำให้การบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับความสำเร็จเกิดจากอะไรบ้าง เพื่อนำไปใช้ในหมู่บ้านอื่น ๆ

## เอกสารอ้างอิง

- กัญจนพร อ่วมสำอางค์. (2547). **การศึกษาคุณภาพชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์กรมสามัญศึกษา เขตภาคกลาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทรา เรื่องสินภิญญา. (2552). **พฤติกรรมการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคลของนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 1, 69-74.
- ภาวินี ธนาอนวัช. (2556). **บัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่เพียงพอ** (รายงานการวิจัย). คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **กรอบความคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2565, จาก [https://www.nesdc.go.th/ewt\\_w3c/more\\_news.php?cid=15&filename=](https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/more_news.php?cid=15&filename=).
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **มาตรฐาน กศน.ต่ำบลปี 2554**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบ.

การพัฒนาารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง  
กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในเขตอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี

IMPROVEMENT OF A CONTINUING CARE MODEL OF THE HOME-BOUND  
AND BED-BOUND STROKE'S PATIENTS IN THUNG FON HOSPITAL,  
UDON THANI PROVINCE

เชิดชาย งามหอม\*

Cherdchai Ngamhom

โรงพยาบาลทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี

Thung Fon Hospital, UdonThani

Received: 10 December 2023

Revised: 28 December 2023

Accepted: 28 December 2023

**บทคัดย่อ**

การศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ใช้ระยะเวลาในการศึกษา เมษายน 2566 ถึง สิงหาคม 2566 ดำเนินการเป็น 3 ระยะคือ 1) ระยะประเมินสถานการณ์ 2) ระยะพัฒนารูปแบบ จำนวน 3 รอบปฏิบัติการ และ 3) ระยะประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) สมาชิกครอบครัวของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง จำนวน 13 คน 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 35 คน 3) พยาบาลวิชาชีพประจำ รพ.สต. จำนวน 7 คน 4) ผู้รับผิดชอบงานโรคเรื้อรัง โรงพยาบาลทุ่งฝน จำนวน 3 คน และ 5) ทีมสหวิชาชีพประกอบด้วยแพทย์ เภสัชกร นักโภชนาการ นักวิชาการสาธารณสุข แพทย์แผนไทย จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเสวนาและประชุมระดมสมอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และให้ผู้ร่วมศึกษามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ทุกกระบวนการ ผลการวิจัยพบว่า

\* Corresponding author: เชิดชาย งามหอม

E-mail: cherd1330@gmail.com



ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง จำนวน 13 คน เป็นเพศชาย 8 คน (ร้อยละ 61.54) และเพศหญิง 5 คน (ร้อยละ 38.46) ได้รับการประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน อยู่ในระยะพึ่งพาโดยสมบูรณ์ 9 คน (ร้อยละ 69.24) ระยะพึ่งพารุนแรง 4 คน (ร้อยละ 30.76) และได้รับการประเมินความสามารถในการสูญเสียกิจวัตรประจำวันมากที่สุด 11 คน (ร้อยละ 84.62) การประเมินความสามารถในการสูญเสียกิจวัตรประจำวันมาก 2 คน (ร้อยละ 15.38)

รูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้านสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในเขตโรงพยาบาลทุ่งฝน มีการทดลองใช้ ประยุกต์แนวคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสะท้อนคิด และสามารถพัฒนารูปแบบได้ดังนี้ 1) มีรูปแบบที่ชัดเจน และมีความตระหนักร่วมกัน 2) มีกติกาสำหรับการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพและเครือข่าย 3) สามารถแก้ไขปัญหาและดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้อย่างครอบคลุม

**คำสำคัญ:** การพัฒนารูปแบบ, โรคหลอดเลือดสมอง

## Abstract

This study aims to participatory action research process. The duration of the study from April 2023 to August 2023 was carried out in 3 phases, namely 1) the assessment phase 2) The development phase of the model, which is considered as the operation of 3 operations cycles, and 3) the dpatients 2) 35 Village Health Volunteers (VHV) 3) 7 Registered Nurses at Health Promoting Hospital 4) 3 persons responsible for chronic disease at Thung Fon Hospital and 5) A multidisciplinary team consisting of physician, pharmacist, nutritionist, public health academic, and Thai traditional medicine total of 5 people. The researcher has collected data and facilitated the discussion and brainstorming sessions. The statistics were used in the analysis of quantitative data by frequency and percentage, while the qualitative data used content

analysis and the participants were involved in the analysis in every process.

The results of the research showed that;

All 13 home-bound and Bed-bound Stroke Patients were 8 males (61.54%) and 5 females (38.46%) and they were evaluated by Activities of Daily Living (ADL) for assessment functional independence namely, 9 persons (69.24%) total dependence, 4 persons (30.76%) severe dependence. Besides, participants were appraised for losing the ability in activities of daily living which found out the 11 samples (84.62%) are most impairment the ability of daily living and the 2 subjects (15.38%) are more decline in the ability of daily living

Continuing Care Model of the Home-bound and Bed-bound Stroke's Patients in Thung Fon Hospital try design out, applied concepts, exchanging experiences, reflections and developed the model as follows: 1) Obvious model and mutual awareness 2) Rules for working with multidisciplinary teams and networks 3) Able to solve problems and provide comprehensive care for stroke patients.

**Keywords:** Pattern development, Stroke

## บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดกลุ่มโรคเรื้อรังที่สำคัญประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มโรคระบบหัวใจและหลอดเลือด 2) กลุ่มโรคเบาหวาน 3) กลุ่มโรคมะเร็ง และ 4) กลุ่มโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรัง ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมากลุ่มโรคไม่ติดต่อได้คร่าชีวิตประชากรไทยถึงร้อยละ 75 ของการเสียชีวิตทั้งหมด หรือราว 320,000 คนต่อปี ในจำนวนนี้พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งหรือราวร้อยละ 55 เสียชีวิตที่อายุต่ำกว่า 70 ปี (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) เมื่อพิจารณาความรุนแรงของโรคไม่ติดต่อที่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2555 และปี พ.ศ. 2558 พบว่า โรคหลอดเลือดสมองมีการเพิ่มมากที่สุดจาก 33.4 ต่อแสนประชากร เพิ่มเป็น 40.9 ต่อแสนประชากร รองลงมาคือ โรคหัวใจขาดเลือด จาก 22.4 ต่อแสนประชากร เป็น 27.8 ต่อแสนประชากร นอกจากนี้การเสียชีวิตรายโรคระหว่างเพศ

พบว่า โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจขาดเลือด และโรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง พบในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง 2-3 เท่า (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) และมีการทำนายไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2573 ประชากรโลกจำนวน 23 ล้านคน จะเสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองและหัวใจ สำหรับประเทศไทย สถิติของกลุ่มโรคเรื้อรังที่มีอัตราผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตสูงสุด 6 โรค ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคหลอดเลือดสมองและหัวใจ โรคถุงลมโป่งพอง โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง และโรคอ้วนลงพุง

จากข้อมูลในปีงบประมาณ 2563, 2564 และ 2565 ของเขตบริการสุขภาพที่ 8 พบว่า อัตราการตายต่อประชากรแสนคนด้วย 4 กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Diseases: NCDs) ซึ่งประกอบด้วย โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจขาดเลือด และโรคหลอดเลือดสมอง โดยภาพรวมมีอัตราการตายเท่ากับ 92.27, 93.65 และ 90.08 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงขึ้นทุกปี สำหรับจังหวัดอุดรธานี พบว่า อัตราการตายเท่ากับ 93.70, 106.34 และ 102.64 ซึ่งมีอัตราการตายที่ค่อนข้างสูงขึ้นทุกปีเช่นกัน หากพิจารณาเฉพาะโรคหลอดเลือดสมอง พบว่า ในเขตบริการสุขภาพที่ 8 มีอัตราการตายเท่ากับ 33.14, 34.69 และ 33.42 ส่วนจังหวัดอุดรธานี มีอัตราการตายด้วยโรคหลอดเลือดสมองเท่ากับ 38.1, 141.46 และ 40.29 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ (กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค, 2565) และพบการเจ็บป่วยเรื้อรังติดบ้านติดเตียงเพิ่มขึ้น ซึ่งหากผู้ป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Diseases: NCDs) ไม่ได้รับการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง จะก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในหลายระบบของร่างกาย ทั้งภาวะแทรกซ้อนแบบเฉียบพลัน และแบบเรื้อรัง ทำให้ภาวะโรครุนแรงขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลง เกิดภาวะเจ็บป่วยต้องนอนติดบ้าน ติดเตียง ตามด้วยความพิการและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2565 กระทรวงสาธารณสุขได้มีแนวโน้มนโยบายการดำเนินงานในการจัดการกับปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Diseases: NCDs) โดยกำหนดเป็นมาตรการแนวทางในการดำเนินงาน เช่น การเฝ้าระวัง ติดตามคัดกรองโรคลดพฤติกรรมเสี่ยง สร้างความตระหนักในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ลดเสี่ยงในชุมชน ให้คำปรึกษาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พัฒนาคุณภาพบริการ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และมีระบบสารสนเทศสำหรับการดำเนินงาน แต่จากการประเมิน

การดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า บุคลากรในการดำเนินงานยังขาดความรู้เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ป่วย (Islam et al., 2014)

โรงพยาบาลทุ่งฝนเป็นเครือข่ายการบริการด้านสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของ คปสอ. ทุ่งฝน จากสถานการณ์ความเจ็บป่วยของประชาชนในเขต พบว่ามีการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non Communicable Diseases: NCDs) ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งตั้งแต่ปีงบประมาณ 2563, 2564 และ 2565 มีผู้ป่วยที่ต้องติดตามเยี่ยมดูแลสุขภาพด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ เช่น โรคหลอดเลือดสมอง จำนวนทั้งสิ้น 137, 151 และ 128 ราย ตามลำดับ โดยในจำนวนนี้พบว่าเป็นผู้ป่วยกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังช่วยเหลือตนเองได้ปกติ และกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง แต่อาจมีข้อจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวันพื้นฐาน บางส่วนหรือทั้งหมด ทำให้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น จำนวน 61, 51 และ 42 ราย ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 47.65, 33.77 และ 30.65 ของผู้ป่วยทั้งหมด และมีการเสียชีวิตในกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง จำนวน 2, 5 และ 2 ราย ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 3.07, 9.80 และ 4.36 ตามลำดับ เกิดภาวะแทรกซ้อน ร้อยละ 85.00 ได้แก่ ภาวะแผลกดทับ ข้อติดแข็ง ติดเชื้อปอดอักเสบ ต้องเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาล (Re-admission) ร้อยละ 60.00 ผู้ดูแลครอบครัวมีความเครียดต่อการดำรงชีวิต ค่าใช้จ่าย ร้อยละ 100 ปัญหาสุขภาพของผู้ดูแล ร้อยละ 64.00 (โรงพยาบาลทุ่งฝน, 2565) ซึ่งจำนวนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองดังกล่าวในเขตอำเภอทุ่งฝน ได้รับการดูแลโดยหน่วยบริการปฐมภูมิจำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองโรงพยาบาลทุ่งฝน 1 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 6 แห่ง

จากการสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า แต่ละแห่งมีแนวทางรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่แตกต่างกันและไม่ชัดเจน ทีมดูแลยังขาดความพร้อม ทั้งด้านวิชาการ และความรู้ในการดูแลเฉพาะโรคของผู้ป่วย เช่น ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ยังขาดทีมสหวิชาชีพที่ครบครัน บางหน่วยบริการขาดนักกายภาพบำบัด ขาดนักโภชนาการในการร่วมติดตามดูแลผู้ป่วย ขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยบริการ ทั้งในส่วนของการส่งต่อ การเยี่ยมอุปกรณ์ และการแจ้งพื้นที่ในการออกเยี่ยมหรือการส่งต่อผู้ป่วย

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้าน สำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในโรงพยาบาลทุ่งฝน เพื่อให้ผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวได้รับการดูแลที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและมี

คุณภาพ ส่งผลให้ผู้ป่วยมีภาวะสุขภาพที่ดีขึ้น ป้องกันการเกิดโรคแทรกซ้อน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้กับภาวะโรคอย่างปกติสุข

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์การดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในอำเภอทุ่งฝน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในอำเภอทุ่งฝน

### ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของโคลบ (Kolb's Model) (Kolb et al., 1991) โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ จากการตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง สอบถามเพื่อพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนเมษายน 2566 ถึง เดือนสิงหาคม 2566

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 63 คน ประกอบด้วย

- 1) สมาชิกครอบครัวของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่สมัครใจร่วมเรียนรู้ จำนวน 13 คน
- 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 7 แห่ง ๆ ละ 5 คน รวม 35 คน
- 3) พยาบาลวิชาชีพประจำ รพ.สต. จำนวน 7 คน
- 4) ผู้รับผิดชอบงานโรคเรื้อรัง โรงพยาบาลทุ่งฝน จำนวน 3 คน และ
- 5) ทีมสหวิชาชีพประกอบด้วย แพทย์ เภสัชกร นักโภชนาการ นักวิชาการสาธารณสุข แพทย์แผนไทย จำนวน 5 คน

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสัมภาษณ์

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา คือ สื่อวีดิทัศน์ และคู่มือการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง และผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัยและสถิติ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินก่อนนำไปใช้จริง

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้าน สำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง และมีการประชุมทีมวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในโรงพยาบาล

3.2 หลังจากพัฒนาเครื่องมือ ทีมวิจัยส่งเครื่องมือให้ทีมผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โดยใช้ทีมผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานด้านการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

3.3 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

3.4 ประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโครงการ

3.5 ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ ดังนี้

1) ระยะประเมินสถานการณ์ ระยะนี้เป็นการประเมินสถานการณ์การดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้าน สำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในอำเภอทุ่งฝน โดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก มีกิจกรรมดังนี้ 1.1) การสนทนากลุ่มดำเนินการที่โรงพยาบาลทุ่งฝน 1.2) การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ศึกษาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักหรือผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึกแบบ

2) ระยะพัฒนารูปแบบ ระยะนี้ถือเป็นปฏิบัติการจำนวน 3 รอบปฏิบัติการ

3) ระยะประเมินผล เป็นการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โดยการเยี่ยมบ้าน และมีการประชุมระดมสมองและสะท้อนคิด ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการติดตามเยี่ยมบ้านและสัมภาษณ์ผู้ร่วมศึกษา สรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและนำไปวิเคราะห์โดยแยกวิเคราะห์ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมศึกษาทุกกิจกรรม ด้วยการใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

#### 5. จริยธรรมการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยได้เสนอขอรับรองจริยธรรมโครงการวิจัยจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี รหัสโครงการ UDREC 15466

#### สรุปผลการวิจัย

##### 1. สถานการณ์การดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้าน สำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในอำเภอทุ่งฝน

จากประเมินสถานการณ์ พบว่า ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง จำนวน 13 คน เป็นเพศชาย 8 คน (ร้อยละ 61.54) และหญิง 5 คน (ร้อยละ 38.46) ได้รับการประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน อยู่ในระยะพึ่งพาโดยสมบูรณ์ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 69.24) ระยะพึ่งพารุนแรง จำนวน 4 คน (ร้อยละ 30.76) และได้รับการประเมินความสามารถในการสูญเสียกิจวัตรประจำวันมากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 84.62) และการประเมินความสามารถในการสูญเสียกิจวัตรประจำวันมาก จำนวน 2 คน (ร้อยละ 15.38)

##### 2. พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้าน สำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในอำเภอทุ่งฝน

การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง มีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทีมเจ้าหน้าที่และทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการพัฒนาแนวทางสนับสนุนการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง พัฒนาช่องทางการส่งต่อและเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของโคลบ์ (Kolb's Model) พร้อมทั้งแบ่งออกเป็น 3 ปฏิบัติการ ดังนี้

**ปฏิบัติการที่ 1:** การสร้างความตระหนักถึงการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข การดูแลต่อเนื่องกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองติดบ้านติดเตียง แก่ผู้ดูแลหลัก จำนวน 13 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 35 คน ร่วมกับพยาบาลวิชาชีพประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 7 คน ผู้รับผิดชอบงานโรคเรื้อรัง โรงพยาบาลทุ่งฝน จำนวน 3 คน และทีมสหวิชาชีพ จำนวน 5 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองติดบ้าน ติดเตียง ร่วมกับการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการแก้ไขปัญหาร่วมกับทีมแกนนำทางสุขภาพในเขตพื้นที่อำเภอทุ่งฝน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดของทีมผู้ให้บริการ เพื่อเสนอประเด็นการทำงานการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง รวมทั้งครอบครัวและผู้ดูแล รวมทั้งการหาแนวทางการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นขั้นของประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงาน ในขั้นตอนนี้สามารถทราบถึงสถานการณ์ ในการนำมาวางแผนการแก้ไขและพัฒนารูปแบบได้

**ปฏิบัติการ 2:** การพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาทักษะของสมาชิกครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง เกี่ยวกับการประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน (ADL) และได้รับการประเมินความสามารถในการสูญเสียกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วย การพัฒนาทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เกี่ยวกับการประเมินผู้ป่วย เบื้องต้นที่มีภาวะฉุกเฉิน การส่งต่อและการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ประจำโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล การพัฒนาศักยภาพของของทีมดูแล ได้มีการพัฒนาทีมดูแลครอบคลุม ทุกสาขาวิชาชีพ ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แพทย์ เภสัชกร นักโภชนาการ นักวิชาการสาธารณสุข และแพทย์แผนไทย ในทีมเยี่ยม ได้มีการประสานงานกับแม่ข่ายโรงพยาบาลทุ่งฝน ในการใช้ระบบให้คำปรึกษาเป็นรายผู้ป่วยที่มีปัญหา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีม มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ทีมดูแล โดยการเปิดโอกาส ให้ทีมกำหนดหัวข้อการอบรม ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ติดบ้านติดเตียง โดยในระยะเวลาที่ดำเนินการพัฒนาแบบการดูแล ได้จัดอบรมให้แก่ทีมดูแลจำนวน 3 ครั้ง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง การดูแลผู้ป่วย ที่ให้อาหารทางสายยาง การดูแลผู้ป่วยคาสายสวนปัสสาวะ การดูแลและป้องกันการเกิดแผล กดทับ การป้องกันภาวะข้อติด และการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองในระยะสุดท้ายของ



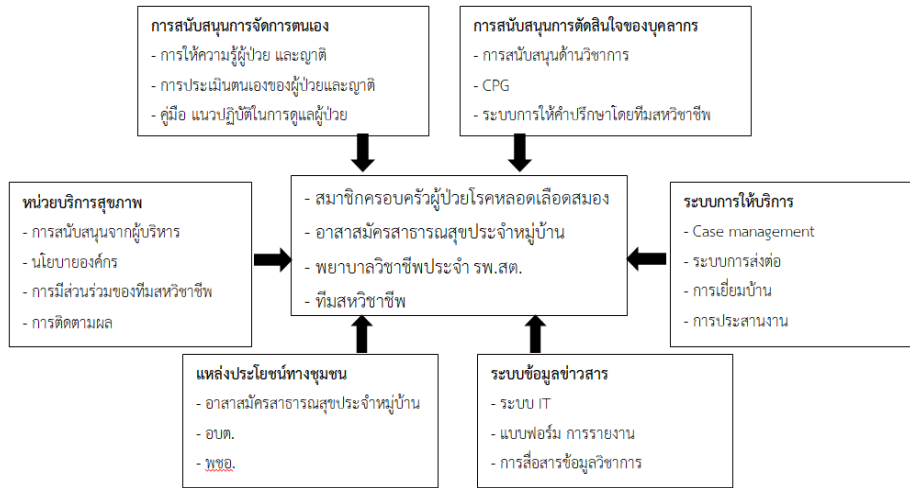
ชีวิต ซึ่งขั้นตอนนี้เป็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสะท้อนคิดของผู้ปฏิบัติงาน และ ทีมสหวิชาชีพ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริการ สร้างข้อตกลงและกติการ่วมกัน

**ปฏิบัติการ 3:** การปฏิบัติงาน ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็น การเสริมสร้างทักษะหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ การเยี่ยมบ้าน การประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วย และการดูแลของ ทีมสหวิชาชีพ ร่วมกับกระบวนการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองติดบ้าน ติดเตียง ผู้ดูแล อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่ง จากการมีส่วนร่วมของทีมเจ้าหน้าที่ ได้มีการกำหนดเป้าหมายสร้าง แนวทางพัฒนาเพื่อเกิดการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองติดบ้าน ติดเตียง อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนากระบวนการติดตามเยี่ยม ได้มีการกำหนดให้มีแพทย์ร่วมประเมินสภาพ ผู้ป่วยในครั้งแรกที่ได้รับข้อมูลผู้ป่วยทุกราย แจกข้อมูลแก่เครือข่ายที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วย ในพื้นที่ เพื่อติดตามเยี่ยมร่วมกัน ให้การดูแลและสนับสนุนผู้ป่วยครอบคลุมทุกด้าน ตามที่ได้ ประเมินความจำเป็นในการดูแล กำหนดแผนติดตามเยี่ยมเป็นต่อเนื่อง ชัดเจน ตามความ จำเป็นและส่งต่อเพื่อรักษา กรณีเกินขีดความสามารถในการดูแลที่บ้าน โดยสร้างแนวทางการ รับ-ส่งต่อกับโรงพยาบาลแม่ข่ายปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันทุกหน่วยบริการ ซึ่งแตกต่างจาก การปฏิบัติเดิมที่พบว่า การติดตามเยี่ยมขาดการวางแผนทำให้ไม่ต่อเนื่อง ขาดแนวทางการ รับ-ส่งต่อที่เป็นรูปแบบชัดเจน ขาดความพร้อมของทีมสหวิชาชีพ และขาดการประสานข้อมูล ของทีม

ซึ่งทุกกระบวนการได้สังเกตการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม สะท้อนผลการ ดำเนินการวิจัย โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก และการสรุปผลเพื่อนำไปสู่การปรับแผน ใหม่ทั้งที่เป็นจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข การเสริมพัฒนาในจุดแข็ง ระยะเวลาของการสรุปผล และการสะท้อนกลับข้อมูลใช้ระยะเวลา 2 สัปดาห์

รูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้านสำหรับผู้ป่วยโรค หลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในเขตโรงพยาบาลทุ่งฝน มีการทดลองใช้ ประยุกต์ แนวคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสะท้อนคิด และสามารถพัฒนารูปแบบได้ดังนี้ 1) มีรูปแบบที่ชัดเจน และมีความตระหนักร่วมกัน 2) มีกติกาสำหรัการทำงานร่วมกับทีม สหวิชาชีพและเครือข่าย และ 3) สามารถแก้ไขปัญหาและดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้ อย่างครอบคลุม ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้านสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในเขตโรงพยาบาลทุ่งฝน

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในในระยะสิ้นสุดโปรแกรม (Post intervention) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus group interview) โดยการสัมภาษณ์ครอบครัวของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ผ่านการประชุมสรุปผลการดำเนินงาน ภายหลังกัเก็บรวบรวมข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดหมวดหมู่ของประเด็นต่าง ๆ ที่พบจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นประเด็นทั้งหมด ดังนี้ 1) ความรู้สึกร่วม 2) การเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสม และ 3) เกิดเครือข่ายความช่วยเหลือ ดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** สรุปประเด็นข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัย

Existing principal themes	Sub-themes
1. ความรู้สึกร่วม	1.1 การระบายความรู้สึก 1.2 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่คล้ายกัน 1.3 ลดตราบาป 1.4 การเข้าใจความรู้สึก
2. การเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสม	2.1 ควบคุมอารมณ์ตนเอง 2.2 ดูแลตนเองและตอบสนองความต้องการของตนเอง 2.3 ปรับทัศนคติต่อผู้ป่วยและครอบครัว 2.4 สุขภาพจิตดีขึ้น 2.5 ปรับวิธีการสื่อสารกับผู้ป่วย
3. เครือข่ายความช่วยเหลือ	3.1 การช่วยเหลือเกื้อกูล 3.2 แหล่งสนับสนุนทางสังคม

**อภิปรายผล**

การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลและอาสาสมัครสาธารณสุขให้สามารถดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ได้ตรงตามปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยนั้น เน้นแนวทางการส่งต่อกับเจ้าหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัคร และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างพลังอำนาจของ Freire (1996) และ Gibson (1991) ที่อธิบายถึงการตระหนักถึงศักยภาพและข้อจำกัดของตนเองในการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหานั้น ๆ กระบวนการนี้เกิดจากการวิเคราะห์สถานการณ์ การได้ปฏิบัติและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมของตนเอง (พิศสมัย บุญเลิศ และคณะ, 2559) และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุนันทา เป็รื่องธรรมกุล (2550) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยเบาหวานศูนย์สุขภาพชุมชนวังสะพุง จังหวัดเลย พบว่ารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ 2 รูปแบบคือ รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยเบาหวานในคลินิกเบาหวาน และรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยโรคเบาหวานในชุมชน

การพัฒนาศักยภาพของทีมดูแล จากการสนทนากลุ่ม พบว่าแต่ละหน่วยบริการยังขาดความพร้อมของทีมผู้ให้บริการ ทั้งองค์ความรู้เนื่องจากการปรับเปลี่ยนบุคลากร บุคลากรขาดประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้านขาดสหวิชาชีพในการเป็นทีมติดตามเยี่ยม เช่น ขาดนักกายภาพบำบัด เป็นต้น จึงได้พัฒนาศักยภาพทีมดูแลกำหนดให้มีกิจกรรมการอบรมให้ความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยแก่ทีมสหวิชาชีพผู้ให้บริการ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีม และการวางแผนการใช้ทีมสหวิชาชีพ ให้ครบครันในการติดตามเยี่ยม โดยการกำหนดแผนเยี่ยมร่วมกัน ใช้ทีมสหวิชาชีพที่บางหน่วยบริการขาดร่วมกัน ในการให้คำปรึกษาแก่ทีมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ngoichansri and Kongstaln (2012) ในประเด็นของการพัฒนาศักยภาพทีม ได้แก่ การประชุมระดมสมองทีมผู้ให้บริการ การจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพทีมในการดูแล การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของทีมดูแล กับทีมผู้ให้บริการสุขภาพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ระดมสมองหาหรือแนวทางการ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้ดีกว่าเดิม

รูปแบบการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจากโรงพยาบาลถึงบ้านสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในเขตโรงพยาบาลทุ่งฝน แบ่งเป็น 3 ปฏิบัติการ คือ ปฏิบัติการที่ 1 การสร้างความตระหนักถึงการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ปฏิบัติการ 2 การพัฒนาทักษะของผู้ปฏิบัติงานในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง และปฏิบัติการ 3 การปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของโคลบ Kolb's Model (Kolb et al., 1991) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายดูแลผู้ป่วย จากการสนทนากลุ่มพบว่า การติดตามเยี่ยมผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ทีมผู้ติดตามเยี่ยมจะเป็นเจ้าหน้าที่ทั้งหมด ขาดการมีส่วนร่วมของเครือข่าย เช่น องค์กรชุมชน อาสาสมัครดูแลผู้ป่วย หรือผู้ให้การดูแลผู้ป่วย จึงได้พัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายดูแลผู้ป่วย โดยจะมีการทำแผนพัฒนา และเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนอาสาสมัครดูแลผู้ป่วย เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามดูแลผู้ป่วย โดยเจ้าหน้าที่ได้พัฒนาอาสาสมัครให้มีความรู้ในการดูแลผู้ป่วย และมีส่วนร่วมในการติดตามเยี่ยม เปิดโอกาสให้ผู้ให้การดูแลร่วมคิดตัดสินใจในการวางแผนดูแลผู้ป่วย ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sumangsrri (2558) ในประเด็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเครือข่าย พบว่าการมีส่วนร่วมจากชุมชนตามรูปแบบอาสาสมัครจิตอาสา เพื่อนช่วยเพื่อน ส่งผลดีต่อระบบ

การดูแลสุขภาพ ความครอบคลุม การได้รับบริการดูแลต่อเนื่องที่บ้านและส่งผลที่ดีขึ้นต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคมและคุณภาพชีวิตโดยรวมอีกด้วย

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. จากผลการศึกษพบว่ามีการพัฒนารูปแบบในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยที่เป็นทิศทางเดียวกัน ดังนั้นควรมีการประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในระยะติดตามผลให้มากขึ้น เพื่อให้ดูแลภาวะสุขภาพ คุณภาพชีวิตทัศนคติต่อผู้ป่วย และการทำหน้าที่ของครอบครัว ได้อย่างเหมาะสม

1.2. รูปแบบการฝึกอบรมกลุ่มสำหรับทำกิจกรรมกลุ่มของครอบครัว เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถเลือกใช้เป็นแนวทางในการอบรม ให้ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ และศักยภาพในการให้บริการกับบุคลากรสุขภาพและผู้สนใจ เพื่อใช้ในการทำกลุ่มกิจกรรมครอบครัวได้

1.3. ผู้รับผิดชอบงาน หรือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สามารถนำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองนั้น ไปประยุกต์ใช้ในการจัดบริการในส่วนของการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเชิงคุณภาพ หรือเชิงสำรวจเพื่อสำรวจปฏิบัติการอื่น ๆ นอกเหนือจากสาเหตุดังกล่าว ที่อาจส่งผลต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาต่อไป

2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและการเกิดภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการบริการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). แผนงานควบคุมโรคไม่ติดต่อ ปี 2560–2564.

สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.plan.ddc.moph.go.th>

- กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2565). **จำนวนและอัตราตายโรคไม่ติดต่อ ปี 2559–2561**. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.thaincd.com>
- โรงพยาบาลทุ่งฝน. (2565). **สถิติโรคโรงพยาบาลทุ่งฝน**. สืบค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.thungfonhospital.go.th/>
- พิศสมัย บุญเลิศ, เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์ และ ภาวดี แถวเพี้ย. (2559). การพัฒนารูปแบบ การดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน ติดเตียง ในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงมันตำบลสิงห์โคก อำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัด ร้อยเอ็ด. **Journal of the office of DPC 7 Khon Kaen**, 23(2), 79-87.
- สุนันทา เป็รื่องธรรมดา. (2550). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยโรคเบาหวานศูนย์สุขภาพชุมชนวังสะพุง จังหวัดเลย. **วารสารการวิจัยกาสะลองคำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**, 1(2), 29-42.
- Freire, P. (1996). **Pedagogy of the oppressed (revised)**. New York: Continuum.
- Gibson, C. H. (1991). A concept analysis of empowerment. **Journal of Advanced Nursing**, 16(3), 354-361.
- Islam, S. M. S., Purnat, T. D., Phuong, N. T. A., Mwingira, U., Schacht, K., & Fröschl, G. (2014). Non-Communicable Diseases (NCDs) in developing countries: a symposium report. **Globalization and health**, 10(1), 1-8.
- Kolb, D. A., Rubin, I. M., & Osland, J. (1991). **Organizational behavior: An experiential approach**. NJ: Prentice Hall.
- Ngoichansri, J., & Kongtahn, O. (2012). **Development of continuing care for the home-bound and bed-bound elder sin Phetchabun Municipal Community**. Master Thesis in Community Nurse Practitioner, Khon Kaen University. (in Thai)
- Sumangsri, S. (2015). Development of the continuous care guidelines for the home-bound and bed bound elders living in the Vicinity of Family Practice Center. **Phra Nakhon Si Ayutthaya Hospital**, 5(1), 53-64. (in Thai)



ประสิทธิผลของการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน  
ในการดูแลผู้ป่วยติดเตียง โรงพยาบาลเซกา จังหวัดบึงกาฬ  
EFFECTIVENESS OF POTENTIAL DEVELOPMENT OF FAMILY AND COMMUNITY  
HEALTH LEADERS CARING FOR BEDRIDDEN PATIENTS IN SEKA HOSPITAL,  
BUENG KAN PROVINCE

สมบูรณ์ แง้ไชย\*

Somboon Ngachai

โรงพยาบาลเซกา จังหวัดบึงกาฬ

Seka Hospital, Bueng Kan province

Received: 7 December 2023

Revised: 28 December 2023

Accepted: 28 December 2023

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง โรงพยาบาลเซกา จังหวัดบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่าง คือ แกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน จำนวน 172 คน และผู้ป่วย จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงกระบวนการที่สำคัญเป็นวงจรต่อเนื่องแบบ PDCA ศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วยโดยรวมหลังพัฒนาอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p$ -value<0.001) ความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง และผลลัพธ์การดูแล พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ดูแลแบบประคับประคอง (palliative Care) ร้อยละ 29.3 สถานภาพสมรส ร้อยละ 68.3 ดัชนีมวลกายผิดปกติ ร้อยละ 87.8 ฟันที่เหลือเคี้ยวได้ในผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 20 ซี่ขึ้นไป ร้อยละ 31.7 ระยะเวลาที่เริ่มป่วยติดเตียง 1-5 ปี ร้อยละ 56.1

\* Corresponding author: สมบูรณ์ แง้ไชย

E-mail: Somboonrn@gmail.com



ป่วยมากที่สุดคือโรคมะเร็ง ร้อยละ 26.8 ระดับอาการผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับไม่ดี ร้อยละ 90.2 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วย มากที่สุดคือ อาการนั่งหรือนอนเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.3

**คำสำคัญ:** การพัฒนาศักยภาพ, แขนงนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน, ผู้ป่วยติดเตียง

## Abstract

This research aims to study the effectiveness of the potential development of family and community health leaders caring for bedridden patients in Seka Hospital, Bueng Kan province. The sample groups were 172 family and community health leaders and 41 patients. The research tool was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and paired-samples t-test.

Results: Potential development of family and community health leaders caring for bedridden patients, important procedures were a continuous cycle using the PDCA model. Activities for the program for caring for bedridden patients are carried out for 2 weeks, namely 1) Providing knowledge about continuous care for bedridden patients at home and 2) exchanging knowledge through Direct experiences. After developing the overall patient care management potential was at a higher level than before development with statistical significance. ( $p\text{-value} < 0.001$ ) Satisfaction with overall potential development was at a high level of 90.2%. Patient care outcomes most had palliative care 29.3%, marital status 68.3%, and abnormal body mass index 87.8%. The remaining teeth that could be chewed in elderly people aged 60 years and over were more than 20 31.7%, duration of bedridden was 1-5 years, 56.1. End-stage cancer was 26.8%, stroke/rupture was 17.1%, and old age disease was 14.6%, respectively. The overall level of patient symptoms was at a poor level at 90.2 percent. The patient's ability to help himself the most

common symptoms were sitting or lying down at 68.3%. After developing the potential for managing patients with bedridden patients at the home of family and community health leaders caring at Seka Hospital this time. This allows patients to receive high-quality care.

**Keywords** Potential Development, Family-Community Health Leaders, Bedridden Patients

## บทนำ

สถานการณ์ผู้มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องดูแลต่อเนื่อง จากโครงสร้างประชากรในประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ได้ส่งผลกระทบต่อแบบแผนการเกิดโรคเรื้อรังในผู้มีภาวะพึ่งพิงเพิ่มมากขึ้น เขตบริการสุขภาพที่ 8 ได้แก่ เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร และ นครพนม จึงจัดระบบการดูแลผู้ป่วยต่อเนื่อง (Long term care) ครอบคลุมทุกโรงพยาบาลทั้ง 7 จังหวัด เพื่อดูแลเชิงรุกผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง และผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Palliative care) ในปีที่ผ่านมา ผู้ป่วยจำนวน 3,766 ราย ได้รับการค้นหาในชุมชน และผู้ป่วยอีก 2,840 ราย หรือร้อยละ 75 ได้รับการเชิงรุกโดยทีมสหวิชาชีพถึงบ้าน (พิศิษฐ์ ศรีประเสริฐ, 2558)

การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน เป็นระบบการดูแลที่มีความหมายกว้างมาก แต่เลือกพัฒนาในส่วนที่ผู้ป่วยจะได้ประโยชน์เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือการพัฒนาการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยระยะยาวใน 3 กลุ่มโรค ได้แก่ โรคหลอดเลือดสมอง ผู้ป่วยบาดเจ็บทางสมอง และผู้ป่วยบาดเจ็บไขสันหลัง โดยมุ่งหวังให้ร้อยละ 70 ของผู้ป่วยได้รับการคัดกรองเพื่อประเมินสภาพ และสนับสนุนให้เข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่หลังรักษา 6 เดือนไปต่อเนื่องระยะยาว เป็นการสร้างระบบบริการเชื่อมโยงกันระหว่างสถานพยาบาล ภายใต้การทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพและมีรูปแบบบริการที่หลากหลายทั้งแบบผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก ในชุมชนและการเยี่ยมบ้าน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ป่วยและญาติ (กองบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562) ความเครียดของผู้ป่วย จะแสดงผลให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเพื่อรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น และพยายามทำให้ความเครียดนั้นทุเลาลง แต่หากผู้ดูแลเลือกใช้วิธีการจัดการกับความเครียดที่ไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาจากความเครียดมากขึ้นได้ นอกจากนี้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดูแล

(quality of care) แล้วยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต (quality of life) ของผู้ดูแลตามมา (Ebrahimzadeh et al., 2014)

สถานการณ์ผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงที่ต้องดูแลต่อเนื่อง พบว่า ข้อมูลผู้ป่วยติดเตียงในโรงพยาบาลเสกา อำเภอเสกา จังหวัดบึงกาฬ มีผู้ป่วยสะสมระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2566 มีจำนวน 28, 29, 25 และ 22 คน ตามลำดับ รวมทั้งหมดจำนวน 104 คน จากการดำเนินงานดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องที่บ้านที่ผ่านมา พบว่า ด้านผู้ป่วยมีจำนวนมากที่ต้องเยี่ยมดูแลที่บ้าน ผู้ป่วยและญาติขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดแรงจูงใจในการดูแลผู้ป่วย ด้านบุคลากรที่ออกเยี่ยมมีไม่เพียงพอ ทีมเยี่ยมบ้านไม่ได้ออกเยี่ยมตามแผนที่กำหนดไว้ ด้านข้อมูลขาดการจัดเก็บข้อมูลการตอบกลับข้อมูลไม่ครอบคลุม นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกิดภาวะแทรกซ้อนในกลุ่มผู้ป่วยติดเตียงที่ขาดการดูแลที่ถูกต้อง จากปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีระบบการดูแลสุขภาพต่อเนื่องที่บ้าน (continuity of care: COC) ซึ่งโรงพยาบาลเสกา ได้พัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง เป็นการวางแผนระบบการดูแลสุขภาพที่บ้าน โดยมีการพัฒนาศักยภาพโดยมีแกนนำสุขภาพครอบครัว คือ ผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยติดเตียง และแกนนำสุขภาพชุมชน คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กำหนดบทบาทของทีมหมอครอบครัว บทบาทผู้จัดการระบบดูแล และมีการออกแบบกระบวนการงานสำคัญ ได้แก่ แผนการพัฒนาพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ปรับปรุงคุณภาพกระบวนการ ประเมินผล และใช้กระบวนการวงจรต่อเนื่อง ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลให้ทำการศึกษาในเรื่อง ประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้ป่วยติดเตียง โรงพยาบาลเสกา จังหวัดบึงกาฬ ในครั้งนี้

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชนในการดูแลผู้ป่วยติดเตียงในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลเสกา
2. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงของแกนนำสุขภาพครอบครัว (family caregiver) และแกนนำสุขภาพชุมชนอาสาสมัคร (volunteer caregiver) ระหว่างก่อนกับหลังพัฒนา
3. เพื่อประเมินผลลัพธ์ในผู้ป่วยด้านลักษณะอาการและความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง

## ขอบเขตการวิจัย

- 1) รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experiment research)
- 2) สถานที่ทำการวิจัย: ในเขตโรงพยาบาลเซกา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
- 3) ระยะเวลาศึกษา ระหว่างเดือน สิงหาคม - กันยายน 2566

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน จำนวน 172 คน และผู้ป่วยติดเตียง จำนวน 41 คน

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วน จำนวน 40 ข้อ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ ประเภทของผู้ดูแล ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย เพศ อายุ การศึกษา การทำงาน จำนวนผู้ป่วยที่ดูแล และทีมหมอครอบครัวที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการดูแลผู้ป่วย

ส่วนที่ 2 ศักยภาพด้านบทบาทการทำงาน 7 ข้อ คำถามเกี่ยวกับศักยภาพของผู้ดูแลด้านบทบาทในการทำงาน และด้านการจัดการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ปรับมาจาก โครงการสำรวจสถานการณ์การดำเนินงานตอนนโยบายทีมหมอประจำครอบครัว (สุพัตรา ศรีวณิชชากร และคณะ, 2558) ตอบระดับ 0 หมายถึง ไม่ได้ทำเลย ไปจนถึงระดับ 9 หมายถึง ได้ทำงานลักษณะนั้น มากที่สุด คะแนนรวม 63 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1-21 = ต่ำ, 22-43 = ปานกลาง และ 44-63 = สูง

ส่วนที่ 3 ศักยภาพในการจัดการดูแลผู้ป่วย 14 ข้อ เกี่ยวกับแฟ้มข้อมูลภาวะสุขภาพผู้ป่วย การประเมินปัญหาของผู้ป่วย ระบบส่งต่อ การเยี่ยมและติดตามดูแลผู้ป่วย และระบบรายงาน คะแนนรวม 50 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1-16 = ต่ำ, 17-32 = ปานกลาง และ 33-50 = สูง

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพ 10 ข้อ คำถามเกี่ยวกับพึงพอใจต่อเกณฑ์มาตรฐานการเยี่ยมบ้านกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง คำตอบเป็นมาตราส่วน rating scale 5

ระดับ คือ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด โดยมีคะแนนรวม 50 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1-16 = ต่ำ, 17-32 = ปานกลาง และ 33-50 = สูง

2. แบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วย จำนวน 30 ข้อ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย การประเมินอาการผู้ป่วย 10 อาการ โดยใช้แบบประเมิน Edmonton Symptom Assessment System (ESAS) (กิติพล นาควิโรจน์, 2562) และความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วยระดับประคอง (palliative care) โดยใช้แบบประเมิน PPS (Palliative Performance Scale) (ดาริน จตุรภัทรพร, 2562) การแปลผลระดับความสามารถเพื่อแยกผู้ป่วย แบ่งเป็น 3 ระดับ คือผู้ป่วยที่มีอาการคงที่ (>70%) ผู้ป่วยมีอาการระดับปานกลางระหว่าง 2 กลุ่ม (40-70%) ผู้ป่วยระยะสุดท้าย (0-39%)

ผู้วิจัยทำการหาค่าความเที่ยง (validity) แบบสอบถามแกนนำสุขภาพครอบครัว และชุมชน และทำการตรวจสอบเพื่อพิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหา ซึ่งตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจำนวน 3 ท่าน พร้อมทั้งหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (try-out) จำนวน 30 ชุด ในหน่วยบริการสุขภาพอำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

### 3. วิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติทดสอบที (paired samples t-test)

**จริยธรรมการวิจัย** การวิจัยนี้ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ เลขที่รับรอง BKP 2023-054 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2566

### สรุปผลการวิจัย

#### 1. การพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน

ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง กระบวนการที่สำคัญเป็นวงรอบต่อเนื่องแบบ PDCA ประกอบด้วย การดูแลตามกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วย ได้แก่ การรับประทานอาหาร การนอนไม่หลับพักผ่อน การเคลื่อนย้าย การขับถ่าย ให้ถูกลักษณะปลอดภัย เหมาะสมกับสภาพผู้ป่วย การดูแลผู้ป่วยป้องกันการเกิดแผลกดทับ (bed sore) การให้อาหารทางสายยาง การดูแลผู้ป่วยที่ใส่คาสายสวนปัสสาวะที่บ้าน และการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Stephen Kemmis and Robin McTaggart (1988) โดยมีการ

จัดกิจกรรมตามโปรแกรมพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงต่อเนืองที่บ้าน ดำเนินการใน 2 สัปดาห์ (2 ครั้ง) ในการศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม คือ 1) การให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงต่อเนืองที่บ้าน และ 2) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน

## 2. ศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วย

ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วยแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียง (n=172)

ประเด็นศักยภาพ	ก่อน	หลัง	t	df	p-value
	Mean±SD	Mean±SD			
<b>ด้านบทบาทการทำงาน</b>	<b>26.90±3.97</b>	<b>28.67±4.98</b>	<b>-10.186</b>	<b>40</b>	<b>&lt;0.001*</b>
<b>รวม 35 คะแนน</b>	<b>จำนวน(%)</b>	<b>จำนวน(%)</b>			
ระดับต่ำ (1 – 15)	0(0.0)	0(0.0)			
ระดับปานกลาง (16-31)	30(73.2)	85(64.9)			
ระดับสูง (32-35)	11(26.8)	46(35.1)			
<b>ด้านการจัดการดูแลผู้ป่วย</b>	<b>56.44±7.02</b>	<b>60.31±9.08</b>	<b>-22.103</b>	<b>40</b>	<b>&lt;0.001*</b>
<b>รวม (70 คะแนน)</b>	<b>จำนวน(%)</b>	<b>จำนวน(%)</b>			
ระดับต่ำ (1 – 23)	0(0.0)	0(0.0)			
ระดับปานกลาง (24-47)	7(17.1)	10(7.6)			
ระดับสูง (48-70)	34(82.9)	121(92.4)			

จากตารางที่ 1 พบว่า ศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วย หลังพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับสูงมากกว่าก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value <0.001) โดยด้านบทบาทการทำงาน ก่อนพัฒนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.90 และหลังพัฒนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.67 ส่วนด้านการจัดการดูแลผู้ป่วย ก่อนพัฒนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 56.44 และหลังพัฒนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 60.31

### 3. ความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน

ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน แสดงดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน (n=172)

รายการ	Mean±SD	ระดับ
1. พึงพอใจต่อค่าตอบแทนการเยี่ยมดูแลกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง	4.33±0.77	สูง
2. พึงพอใจระบบการรับ-ส่งต่อผู้ป่วยที่ดูแลในปัจจุบัน	4.27±0.82	สูง
3. ความเหมาะสมของงบประมาณสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.23±0.87	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับสูงทุกข้อ ประเด็นที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ค่าตอบแทนการเยี่ยมดูแลกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง รองลงมาคือ ระบบการรับ-ส่งต่อผู้ป่วยที่ดูแลในปัจจุบัน และความเหมาะสมของงบประมาณที่ช่วยเหลือสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยติดเตียง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ

### 3. ข้อมูลผู้ป่วย

ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** ลักษณะอาการและความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง (n=41)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
<b>เพศ</b>		
ชาย	27	65.9
หญิง	14	34.1
<b>อายุ</b>		
อายุต่ำกว่า 50 ปี	3	7.3
อายุ 50-59 ปี	3	7.3
อายุ 60 ปีขึ้นไป	35	85.4

**ตารางที่ 3** ลักษณะอาการและความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง (n=41) (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
<b>ประเภทผู้ป่วยติดเตียงตามกลุ่มเป้าหมายเยี่ยมบ้าน</b>		
ผู้ป่วยแบบประคับประคอง (palliative Care)	12	29.3
ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีโรคเส้นเลือดสมองตีบหรือแตก	8	19.5
ผู้ป่วยโรคจากความพิการที่ป่วยติดเตียง	7	17.1
อื่นๆ	14	34.1
<b>ดัชนีมวลกาย</b>		
ผิปกติ (<18.50; ≥23 กก./ตารางเมตร)	36	87.8
ปกติ (18.50 - 22.90 กก./ตารางเมตร)	5	12.2
<b>ระยะเวลาที่เริ่มป่วยติดเตียง</b>		
ต่ำกว่า 1 ปี	9	22.0
1-5 ปี	23	56.1
มากกว่า 5 ปี	9	22.0
<b>การวินิจฉัยของแพทย์</b>		
มะเร็ง	11	26.8
เส้นเลือดในสมองตีบ/แตก	7	17.1
โรคชรา	6	14.6
ความดันโลหิตสูง สมองเสื่อม	5	12.2
อื่น ๆ	12	29.3

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.9 มีผู้ดูแลในครอบครัว ร้อยละ 63.4 อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 85.4 ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยแบบประคับประคอง (palliative care) ร้อยละ 29.3 ดัชนีมวลกายผิปกติ ร้อยละ 87.8 ระยะเวลาที่เริ่มป่วยติดเตียง 1-5 ปี ร้อยละ 56.1 และโรคที่ป่วยมากที่สุดคือ โรคมะเร็งระยะสุดท้าย ร้อยละ 26.8

**4. ระดับอาการผู้ป่วย**

ผลการศึกษาระดับอาการผู้ป่วย แสดงดังตารางที่ 4



ตารางที่ 4 ระดับอาการผู้ป่วย (n=41)

อาการผู้ป่วย	ระดับ/จำนวน(%)		
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี
1. อาการปวด	26(63.4)	11(26.8)	4(9.8)
2. อาการอ่อนเพลีย/เหนื่อยหอบ	15(36.5)	15(36.5)	11(26.8)
3. อาการคลื่นไส้	29(70.7)	11(26.8)	1(2.4)
4. อาการง่วงซึม	23(56.1)	15(36.5)	3(7.3)
5. อาการเบื่ออาหาร	17(41.5)	18(43.9)	6(14.6)
6. อาการซึมเศร้า	22(53.7)	13(31.7)	6(14.6)
7. อาการวิตกกังวล	19(46.3)	13(31.7)	9(22.0)
8. ความสบายดีทั้งด้านกาย/ใจ	15(36.5)	18(43.9)	8(19.5)
9. นอนไม่หลับ	13(31.7)	16(39.0)	12(29.3)
<b>ภาพรวม</b>	<b>2(4.9)</b>	<b>2(4.9)</b>	<b>37(90.2)</b>

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการอยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 37 คน (ร้อยละ 90.2) ส่วนผู้ป่วยที่มีอาการในระดับดีและระดับปานกลาง มีจำนวนระดับละ 2 คน (ร้อยละ 4.9)

### 5. ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วย

ผลการศึกษาความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วย แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วย

ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วย	จำนวน	ร้อยละ
อาการนั่ง หรือ นอนเป็นส่วนใหญ่	28	68.3
อาการเคลื่อนไหวปกติ	26	63.4
ทำกิจกรรมและทำงานได้ตามปกติและมีบางอาการ	24	58.5
ทำกิจกรรมได้น้อยมากและมีการลูกกลมของโรค	24	58.5
ไม่สามารถทำกิจกรรมใดๆ และมีการลูกกลมของโรค	24	58.5
ยังมีชีวิตอยู่	24	58.5

จากตารางที่ 5 พบว่า อาการที่ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุด คือ อาการนั่งหรือนอนเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 28 คน (ร้อยละ 68.3)

## อภิปรายผล

**1. การพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน** ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงกระบวนการงานที่สำคัญเป็นวงรอบต่อเนื่องแบบ PDCA และการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย มีการจัดกิจกรรมตามโปรแกรมพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงต่อเนื่องที่บ้าน ดำเนินการใน 2 สัปดาห์ (2 ครั้ง) ในการศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม คือ 1) การให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้ป่วยกลุ่มติดเตียงต่อเนื่องที่บ้าน 2) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงของแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากโรงพยาบาลเซกา มีการกำหนดบทบาทของทีมและ nurse manager ของศูนย์ COC โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (on the job training) ด้านความรัก ความเมตตา เสริมพลัง สร้างคุณค่า และเยียวยาใจ เริ่มต้นที่ความต้องการของผู้ป่วยและญาติ ในชุมชนพิจารณาบนพื้นฐานของศักยภาพและคุณภาพของการให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จอมมณี ศฤงคาร์ นันต์ (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องที่บ้านเครือข่ายโรงพยาบาลตะกั่วป่า เป็นการวิจัยและพัฒนาตามวงล้อของเดมมิ่ง (PDCA) พบว่าประกอบด้วย 1) ระบบฐานข้อมูลผู้ป่วยที่มีการส่งต่อต่อเนื่องที่บ้าน 2) รูปแบบแนวทางการส่งต่อเยี่ยมบ้าน 3) ศูนย์เครื่องมือแพทย์ อุปกรณ์ที่ให้บริการ 4) การเยี่ยมบ้านแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ และ 5) การประสานเครือข่ายในชุมชนเพื่อการดูแลต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการศึกษาของ ฐิตารีย์ ธนสิริกาญจน์ และคณะ (2564) ศึกษาการพัฒนาแบบการดูแลต่อเนื่องในผู้ป่วยที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ เขตอำเภอเมืองเลย พบว่า มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) ปฏิบัติการโดยนำรูปแบบดังกล่าวไปปฏิบัติ 3) สังเกตการณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากโปรแกรม Thai COC และเวชระเบียน และ 4) การสะท้อนคิดทบทวนรูปแบบและวางแผนปรับปรุงในวงรอบต่อไป

**2. ศักยภาพการจัดการดูแลผู้ป่วย** พบว่าหลังพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับสูงมากกว่า ก่อนพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความพึงพอใจต่อการพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพครอบครัวและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับสูง เรื่องที่พึงพอใจมากที่สุดคือ ค่าตอบแทน การเยี่ยมดูแลกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง รองลงมาคือ ระบบการรับ-ส่งต่อผู้ป่วยที่ดูแลในปัจจุบัน และความเหมาะสมของงบประมาณที่ช่วยเหลือสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยติดเตียง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามลำดับ ทั้งนี้คุณลักษณะโดยทั่วไปของผู้ดูแลในครอบครัวหรือญาติผู้ป่วย โดยผู้ดูแลในครอบครัวจะให้ช่วยเหลือในชีวิตประจำวันแก่ผู้ป่วยโดยไม่ผ่านการ

ฝึกอบรมมาก่อน การดูแลอาจยาวนาน 24 ชั่วโมงต่อวัน มักพบว่ามีความสัมพันธ์แบบ 1 ต่อ 1 ผู้ดูแลที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้รับการดูแล การดูแลเกิดจากความรัก ความผูกพัน สำนึกในบุญคุณหรือหน้าที่ (Heidari Gorji et al., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุคนธ์ทิพย์ บุญยัง และ กาญจนา วิสัย (2563) ที่ศึกษาผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองผู้ป่วยระยะท้ายของผู้ดูแลหลัก หลังใช้แนวปฏิบัติการดูแลประคับประคองที่บ้านในเครือข่ายสุขภาพปฐมภูมิ พบว่าคะแนนผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง (Palliative outcome scale) ภายหลังจากได้รับการดูแลตามแนวปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยคะแนนของอาการผู้ป่วยลดลง และการศึกษาของ เพ็ญศิริ อັตถาวงศ์ และคณะ (2560) ศึกษาผลของระบบเยี่ยมบ้านแบบ Home Nursing Care (HNC) พบว่า หลังการใช้วิธีการเยี่ยมบ้านแบบ HNC มีการผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพงานเยี่ยมบ้านตามเกณฑ์คุณภาพงานเยี่ยมบ้านในชุมชนของสำนักงานการพยาบาล ซึ่งมากกว่าก่อนการใช้การเยี่ยมบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

**3. ผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วย** ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีผู้ดูแลในครอบครัว และเป็นผู้สูงอายุ ลักษณะอาการและความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง ส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยแบบประคับประคอง (palliative Care) สถานภาพสมรส ดัชนีมวลกายผิดปกติ ระยะเวลาป่วยติดเตียง 1-5 ปี ระดับอาการผู้ป่วยส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่ตี ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้ป่วยที่ทำได้มากที่สุดคือ อาการนั่งหรือนอนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษานี้มีผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้าย การเยี่ยมบ้านดูแลผู้ป่วยที่ดีจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการรักษา และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยและครอบครัว อันจะส่งผลต่อความร่วมมือในการดูแลมากขึ้น ทำให้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดูแลผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้นในระยะยาว (Meyer & Arnheim, 2002) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สายใจ จารุจิตร และคณะ (2562) ที่ศึกษาพบสภาพปัญหาของการดูแลผู้ป่วยต่อเนื่อง คือ ผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียงพบปัญหาและอุปสรรคของการเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียง ได้แก่ การเยี่ยมบ้านไม่มีความต่อเนื่องไม่มีบริการรับ-ส่งผู้ป่วย ขาดอุปกรณ์ในการดูแลผู้ป่วย ขาดช่องทางในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ดูแล ขาดความต่อเนื่องในการฟื้นฟูสภาพ ไม่มีผู้อื่นมาช่วยดูแลผู้ป่วย และการศึกษาของ พระครูเกษมมรรธากร และ สุเทพ เชื้อสมุทร (2564) ศึกษาบทบาทประชาสังคมกับการดูแลผู้ป่วยติดเตียง พบว่า การดูแลสภาพร่างกายของผู้ป่วย สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันคือการดูแลสภาพจิตใจของผู้ป่วย การดูแลเอาใจใส่ด้วยความรัก ความจริงใจ ในเวลาว่างผู้ดูแลอาจจะบิบนวดเพื่อช่วยผ่อนคลายให้กับผู้ป่วย อ่านหนังสือให้ฟัง

พูดคุยด้วยหน้าตา ท่าทาง ยิ้มแย้มแจ่มใส อาจจะช่วยทำให้สภาพจิตใจของผู้ป่วยแข็งแรง  
มีกำลังใจในการต่อสู้กับโรคที่เป็นอยู่ อาจจะช่วยทำให้อาการป่วยฟื้นคืน

### เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). **คู่มือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยระยะกลาง Guideline for Intermediate care สำหรับบุคลากรทางการแพทย์ ตามแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service plan)**. นนทบุรี: บริษัท บอรรน ทู ปี พับลิชชิง จำกัด.
- กิติพล นาควิโรจน์. (2562). **วิธีการประเมินอาการต่าง ๆ โดยใช้แบบประเมิน Edmonton Symptom Assessment System (ESAS) ภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล**. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.FamMed.mahidol.ac.th>.
- จอมมณี ศฤงคารนันต์. (2561). **การพัฒนากระบวนการดูแลผู้ป่วยต่อเนืองที่บ้านเครือข่ายโรงพยาบาลตะกั่วป่า**. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 27(6), 1069-1080.
- ฐิตารีย์ ธนสิริกาญจน์, พิชัย บุญมาศรี และ ระพีพรรณ นันทะนา (2564). **การพัฒนารูปแบบการดูแลต่อเนืองในผู้ป่วยที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ เขตอำเภอเมืองเลย**. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 39(2), 127-136.
- ดาริน จตุรภัทรพร. (2562). **วิธีการประเมินความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองของผู้ป่วยโดยใช้ Palliative Performance Scale (PPS) ภาควิชาเวชศาสตร์ครอบครัว คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล**. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.FamMed.mahidol.ac.th>
- พระครูเกษมมอรรธากร และ สุเทพ เชื้อสมุทร. (2564). **บทบาทประชาสังคมกับการดูแลผู้ป่วยติดเตียง**. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตศรัทธาเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”, หน้า 717 – 727. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญศิริ อัดถาวงค์, นิษฐนันท์ อนุสรณ์ประเสริฐ และ ฮารุน สาดหลี. (2560). **ผลของระบบเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงประเภท 3 แบบ Home Nursing Care (HNC) ในหน่วย**

- บริการปฐมภูมิ. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**, 4(1), 73-85.
- พิศิษฐ์ ศรีประเสริฐ. (2558). **7 จังหวัดในเขตบริการสุขภาพที่ 8 จัดระบบการดูแลเชิงรุก ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง และผู้ป่วยระยะสุดท้าย**. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2560, จาก <https://www.hfocus.org/content>
- สายใจ จารุจิตร, ราตรี อร่ามศิลปะพร และ รณศิริ ประจันโน. (2562). รูปแบบการเยี่ยมบ้าน ผู้ป่วยติดเตียงตามปัญหาและความต้องการของผู้ดูแล. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี**, 30(1), 54-68.
- สุคนธ์ทิพย์ บุญยัง และ กาญจนา วิสัย. (2563). ผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองผู้ป่วยระยะท้าย รวมทั้งความเครียดและภาวะซึมเศร้าของผู้ดูแลหลัก หลังใช้แนวปฏิบัติ การดูแลประคับประคองที่บ้านในเครือข่ายสุขภาพปฐมภูมิ อำเภอพร้าวก้างเขียงใหม่. **วารสารสาธารณสุขล้านนา**, 16(2), 104-117.
- สุพัตรา ศรีวณิชชากร, ทศนีย์ ญาณะ, พงกษา บุกบุญ และ ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์. (2558). **รายงานผลการสำรวจสถานการณ์และความคิดเห็นต่อนโยบายทีมหมอประจำครอบครัว (Family Care Team: FCT)**. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- Ebrahimzadeh, M. H., Shojaee, B. S., Golhasani-Keshtan, F., Moharari, F., Kachooei, A. R., & Fattahi, A. S. (2014). Depression, anxiety and quality of life in caregiver spouses of veterans with chronic spinal cord injury. **Iranian journal of psychiatry**, 9(3), 133-136.
- Heidari Gorji, M. A., Bouzar, Z., Haghshenas, M., Kasaeeyan, A. A., Sadeghi, M. R., & Ardebil, M. D. (2012). Quality of life and depression in caregivers of patients with breast cancer. **BMC research notes**, 5(1), 1-3.
- Meyer, G. S., & Arnheim, L. (2002). The power of two: improving patient safety through better physician-patient communication. **Family Practice Management**, 9(7), 47-48.
- Stephen Kemmis, S. K., & Robin McTaggart, R. M. (1988). **The Action Research Planner**. 3<sup>rd</sup> ed. Victoria, Australia: Deakin University Press.

การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอไรท์ใหม่ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม  
สำหรับเด็กออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดยโสธร  
THE LEARNING MANAGEMENT ON FLOORTIME TECHNIQUE THAT  
PROMOTES SOCIAL SKILLS FOR AUTISTIC CHILDREN IN SPECIAL  
EDUCATION CENTER OF YASOTHON PROVINCE

ทักษิณ ทองจันทร์<sup>1\*</sup> กัญญาวดี แสงงาม<sup>1</sup> และ แสงจันทร์ กะลาม<sup>2</sup>  
Tuksin Thongschan<sup>1</sup> Kanyawadee Saeng-ngam<sup>1</sup> and Saengchan Kalam<sup>2</sup>

<sup>1</sup> สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

<sup>2</sup> สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

<sup>1</sup>Department of Curriculum and Instructional, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

<sup>2</sup>Department of Elementary Education, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

Received: 5 December 2023

Revised: 28 December 2023

Accepted: 29 December 2023

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก โดยการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอไรท์ กลุ่มตัวอย่าง是孩子ออทิสติกที่เข้ารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3 คน เป็นการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design) รูปแบบ A-B-A แบ่งการทดลองเป็น 3 ระยะ คือ ระยะ A1 เป็นระยะเส้นฐาน ระยะ B1-B4 เป็นระยะการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอไรท์ และระยะ A2 เป็นระยะติดตามผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน แบบสังเกตทักษะทางสังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกมีแนวโน้มสูงขึ้นหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอไรท์

**คำสำคัญ:** ออทิสติก, ทักษะทางสังคม, ฟลอไรท์

\* Corresponding author: ทักษิณ ทองจันทร์

E-mail: ttuksin@gmail.com

## Abstract

The purpose of this research was to develop the social skills in children with autism through the implementation of the Floortime technique. The sample was 3 autistic children who received early intervention and preparation services at the Special Education Center Yasothon Province in the second semester of the academic year 2022. The research is Single Subject Design (A-B-A) which divided into 3 sessions: 1) A1 is the baseline, 2) B1-B4 are the learning management phase according to the Floortime technique and 3) A2 is the follow-up periods. The research instruments consisted of 4 learning management plans and social behavior observation model. Data analysis was conducted by using mean. The results of the study showed that the social skills of autistic children tend to increase after receiving the Floortime technique.

**Keywords:** Autistic, Social skills, Floortime

## บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตราที่ 54 “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย” จึงมีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 ดังข้อความในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วย

รูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2556 ตามระบุในมาตรา 5 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง, 2560)

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด มีบทบาทหน้าที่ในการจัดและส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมคนพิการเพื่อ เข้าสู่ระบบการศึกษา พัฒนาฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดระบบ สนับสนุนการจัดการเรียนรวมและประสานงานการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในจังหวัด และปฏิบัติภาระหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย ตามนโยบายการ พัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของรัฐบาลร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการที่จะจัดการศึกษาให้เกิด ความเสมอภาคทั้งเชิงโอกาสและเชิงคุณภาพ และดำเนินการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้พิการให้สามารถช่วยเหลือตนเองและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้ อย่างมีความสุข ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรวม ศูนย์การศึกษาพิเศษได้คำนึงถึง ความสอดคล้องกับกฎหมาย นโยบาย กลยุทธ์ จุดเน้นความต้องการพัฒนาของสถานศึกษา และชุมชน (สมพร หวานเสร็จ, 2562)

ออทิสติกเป็นหนึ่งในประเภทความพิการ ที่เกิดจากระบบประสาทและกระบวนการ ส่งต่อของสัญญาณประสาทสมองมีความผิดปกติ ทำให้เด็กออทิสติกเกิดความบกพร่องด้าน การเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา ทักษะสังคมและพฤติกรรมที่จำกัดหรือซ้ำ ๆ และแตกต่างกัน (Wolff et al, 2013) มีลักษณะเด่น 5 ประการ คือ 1) พัฒนาการล่าช้าหรือมีพัฒนาการไปใน ทางถดถอย 2) แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะแปลก ๆ หลีกเลี่ยงการ มองหน้า มีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อเสียงที่ได้ยิน มีการรับรู้ด้านการสัมผัสหรือความเจ็บปวด ในลักษณะที่มากหรือน้อยเกินไป หรือไม่แสดงปฏิกิริยาตอบโต้ใด ๆ ต่อสิ่งเร้าที่กล่าวแล้ว 3) แสดงอาการสนใจต่อตนเองหรือกระตุ้นตนเองโดยไม่ให้ความสนใจต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว 4) มีปัญหาการพูดและภาษา 5) ไม่สามารถแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบกับผู้อื่น สิ่งของ หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ (ผดุง อารยะวิญญู, 2541) กล่าวคือ เป็นความผิดปกติของพัฒนาการ 3 ด้าน อย่างผสมผสาน ไม่มีสูตรตายตัว และส่งผลซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1) ทักษะทางสังคมบกพร่อง ไม่มีอารมณ์ร่วมกับคนอื่น เช่น ไม่แสดงอารมณ์ตื่นเต้น ไม่เล่นสนุกด้วยกัน ไม่เริ่มการสื่อสาร



กับคน หรือริเริ่มเข้าหาคนแบบแปลก ๆ 2) บกพร่องทางภาษากาย เช่น สีหน้าเรียบ ไม่แสดงอารมณ์ทางสีหน้า ไม่แสดงภาษากาย เช่น ไม่สบตา ไม่ชี้บอก ไม่เข้าใจภาษากายคนอื่น 3) บกพร่องด้านสัมพันธภาพกับคน แยกตัว ไม่สนใจคนอื่น ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคน (แก้วตา นพมณีจรัสเลิศ และ อินทร์สุตา แก้วกาญจน, 2560) กล่าวคือ เด็กออทิสติกจะมีความบกพร่องทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ภาษาและการสื่อสารทางอารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการล่าช้า มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ มีความสนใจอย่างจำกัดและแตกต่างกันออกไปและสามารถพบความผิดปกติได้ก่อนอายุ 3 ปี จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าเด็กออทิสติกมีปัญหาทักษะทางสังคมหลายด้าน เช่น ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่รู้จักการรอคอย ไม่สนใจคนรอบข้าง ไม่มีความยืดหยุ่น ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ให้สงบ เป็นต้น ดังนั้นทักษะทางสังคมจึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่เด็กออทิสติกต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนา เนื่องจากความบกพร่องในทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่ควบคู่มากับเด็กออทิสติกและมีความเฉพาะตัว ส่งผลให้เด็กออทิสติกแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกันออกไปตามศักยภาพ จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านนี้เป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ ใกล้เคียงเด็กปกติที่สุด (สมพร หวานเสร็จ, 2552) การพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กออทิสติกตามที่ กรีนสแปน และ ไวเดอร์ (Greenspan & Wieder, 1998) ได้พัฒนาหลักการในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เรียกว่า ดีไออาร์ฟลอร์ไทม์ (DIR Floortime) โดยเฉพาะกลุ่มเด็กออทิสติก โดยมีหลักการสำคัญ คือ การมองเด็กแบบองค์รวม โดยเน้นพัฒนาการพื้นฐานด้านอารมณ์สังคม (D) การเข้าใจความแตกต่างระบบประสาทของเด็ก (I) และการเน้นสัมพันธภาพ ความอบอุ่น ใกล้ชิดระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู (R) โดยฟลอร์ไทม์เป็นเทคนิควิธีการที่ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามหลักการดีไออาร์ เป็นช่วงเวลาพิเศษที่ผู้สอนลงมาเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก โดยให้เด็กเป็นผู้นำในการเล่น ผู้สอนมีความเข้าใจพัฒนาการสังคมอารมณ์และเข้าใจความแตกต่างระบบประสาทของเด็ก มีเทคนิควิธีการช่วยให้เด็กสื่อสารโต้ตอบได้ต่อเนื่อง ผ่านความสนุก ความสนใจของเด็ก (แก้วตา นพมณีจรัสเลิศ และ คณะ, 2559) เมื่อทำฟลอร์ไทม์ผู้สอนต้องมีความพร้อม ความพอดีในการกระตุ้น ต้องตรวจสอบตนเองว่าเหมาะสมกับการสอนเด็กหรือยัง และต้องมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน (กิ่งแก้ว ปาจริย, 2553) เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมที่บกพร่องในเด็กออทิสติก ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยให้เด็กเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองในบรรยากาศที่ปลอดภัย สนุกสนานและอบอุ่น ผู้สอนร่วมเล่นและคล้อยตามก่อนนำเด็กเข้าสู่กิจกรรมเพื่อสร้าง ส่งเสริม และพัฒนา

ทักษะสังคม ที่อยู่บนปฏิสัมพันธ์ที่ตีระหว่างผู้สอนกับเด็กตามเทคนิคพลอร์ใหม่เป็นสิ่งที่จำเป็น และมีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับเด็กออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร ที่มีทักษะทางสังคมล่าช้าหรือถดถอย โดยการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคพลอร์ใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมอย่างเหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนเด็กออทิสติกสามารถเชื่อมโยงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

### วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกโดยการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคพลอร์ใหม่

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นเด็กออทิสติก อายุ 5-10 ปี จำนวน 3 คน ที่เข้ารับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

- 1) เด็กที่ได้รับการวินิจฉัยจากจิตแพทย์หรือกุมารแพทย์ว่าเป็นบุคคลออทิสติก
- 2) กรณีเด็กที่ไม่มีใบรับรองแพทย์ ต้องได้รับการคัดกรองจากนักสหวิชาชีพ
- 3) เด็กที่มารับบริการอย่างสม่ำเสมอ และมีอายุระหว่าง 5-10 ปี
- 4) เด็กที่มีความบกพร่องด้านทักษะทางสังคม จากการประเมินตามแบบคัดกรอง

เด็กออทิสติกของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร

#### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคพลอร์ใหม่ จำนวน 4 แผน รวมเวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง ที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ

ประจำจังหวัดยโสธร พุทธศักราช 2563 (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร, 2563) โดยแต่ละแผนมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ คือ ขั้นการเตรียมความพร้อมของเด็ก โดยให้เด็กเป็นผู้นำในการเลือกเล่นสิ่งของในห้องเรียน หรือสิ่งของที่ผู้สอนเตรียมไว้ ผู้สอนสำรวจและสังเกตพฤติกรรมเด็กขณะเล่น เพื่อเตรียมพร้อมเข้าหาเด็ก

ขั้นที่ 2 ขั้นเข้าหา คือ ขั้นที่ผู้สอนเข้าหา โดยเริ่มเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก คล้อยตามเด็ก พร้อมทั้งแสดงอารมณ์ในการสื่อสารกับเด็กด้วยภาษากาย ภาษาพูด ผู้สอนสังเกตและเห็นว่าเด็กควรได้เล่นกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำนักเรียนเข้าสู่ขั้นสอน

ขั้นที่ 3 ขั้นสอน คือ การนำเด็กออกจากกิจกรรมที่เด็กสนใจ เพื่อให้เด็กสนใจและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การแนะนำกิจกรรม แนะนำอุปกรณ์ พร้อมกับกระตุ้นด้วยคำถาม อธิบายกิจกรรม สาธิตกิจกรรม เมื่อเด็กทำได้เองให้ลดการช่วยเหลือ และในขณะทำกิจกรรมผู้สอนต้องคอยอธิบายและกระตุ้นด้วยภาษากายและภาษาพูด เพื่อให้เด็กสนใจกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนด

ขั้นที่ 4 ขั้นทบทวน คือ การทบทวนกิจกรรมการสอน โดยให้เด็กทำซ้ำซึ่งเป็นการยืดและขยายการสอน เพื่อให้เด็กสนใจกิจกรรมได้นานขึ้น เมื่อเด็กสามารถทำกิจกรรมได้และแสดงพฤติกรรมที่กำหนด ผู้สอนเสริมแรงด้วยการปรบมือ และกล่าวคำชม

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุป คือ การประเมินและบันทึกพฤติกรรมของเด็กหลังจากสิ้นสุดกิจกรรม โดยเป็นการสังเกตพฤติกรรมและบันทึกลงในแบบสังเกตทักษะทางสังคม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเชิงเดี่ยว (Single Subject Design) รูปแบบ A-B-A (Baseline and Intervention Design) ประกอบด้วย ระยะเวลาพื้นฐาน (Baseline) ระยะเวลาจัดกระทำ (Intervention) และระยะติดตามผล (Franklin, et al. 1997) ซึ่งมีรูปแบบการวิจัย ดังรูปที่ 1

A1 (ระยะเส้นฐาน)	B1	B2	B3	B4	A2 (ติดตามผล)
------------------	----	----	----	----	---------------

### รูปที่ 1 รูปแบบการวิจัย

จากรูปที่ 1 ผู้วิจัยวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม ดังนี้

A1 ระยะเส้นฐาน สังเกตและบันทึกพฤติกรรม ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

B1 การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ แผนที่ 1 และทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรม เป็นระยะเวลา 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

B2 การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ แผนที่ 2 และทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรม เป็นระยะเวลา 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

B3 การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ แผนที่ 3 และทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรม เป็นระยะเวลา 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

B4 การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ แผนที่ 4 และทำการสังเกตพร้อมบันทึกพฤติกรรม เป็นระยะเวลา 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

A2 ระยะติดตามผล เป็นระยะเพิกถอนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ เป็นระยะเวลา 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ทักษะทางสังคมของเด็กกออทิสติก ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทล์ ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ได้จากแบบสังเกตทักษะทางสังคม แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาคะแนนเฉลี่ยและแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

จากนั้นนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทักษะทางสังคมที่เกิดขึ้น เพื่อเปรียบเทียบว่าเด็กออทิสติกทั้ง 3 คน มีทักษะทางสังคมดีขึ้นหรือไม่ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางและกราฟ

### สรุปผลการวิจัย

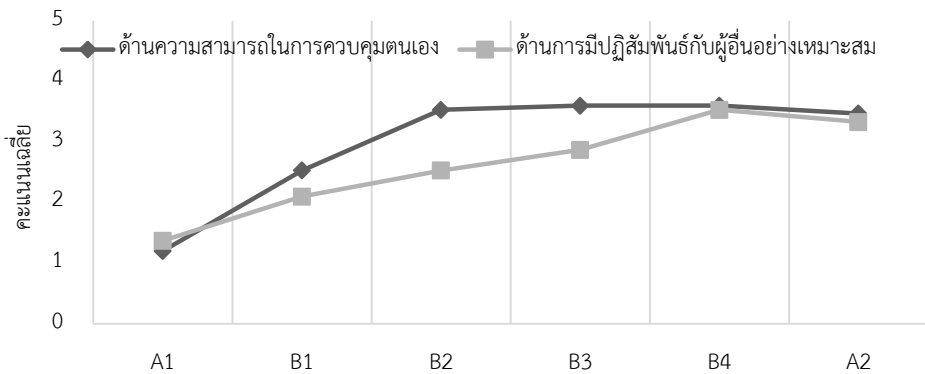
การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก โดยการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคพลอร์ ไทม์ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก คนที่ 1-3 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

**ตารางที่ 1** แสดงคะแนนเฉลี่ยและแปลผลทักษะทางสังคม ด้านที่ 1 ความสามารถในการควบคุมตนเอง และด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ของเด็กออทิสติกคนที่ 1-3

คนที่	ด้านที่	คะแนนเฉลี่ยและแปลผลตามระยะที่สังเกต											
		A1	แปลผล	B1	แปลผล	B2	แปลผล	B3	แปลผล	B4	แปลผล	A2	แปลผล
1	1	1.20	น้อยที่สุด	2.53	ปานกลาง	3.53	มาก	3.60	มาก	3.60	มาก	3.47	ปานกลาง
	2	1.37	น้อยที่สุด	2.10	น้อย	2.53	ปานกลาง	2.87	ปานกลาง	3.53	มาก	3.33	ปานกลาง
2	1	1.27	น้อยที่สุด	2.00	น้อย	2.87	ปานกลาง	3.27	ปานกลาง	3.53	มาก	3.27	ปานกลาง
	2	1.23	น้อยที่สุด	1.67	น้อย	2.23	น้อย	2.87	ปานกลาง	3.40	ปานกลาง	3.20	ปานกลาง
3	1	1.20	น้อยที่สุด	1.60	น้อย	2.13	น้อย	2.47	น้อย	2.93	ปานกลาง	2.53	ปานกลาง
	2	1.13	น้อยที่สุด	1.50	น้อยที่สุด	1.97	น้อย	2.30	น้อย	2.57	ปานกลาง	2.57	ปานกลาง

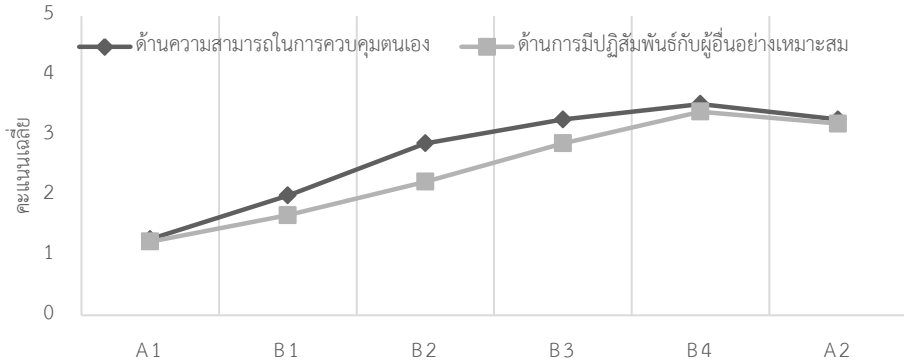
จากตารางที่ 1 พบว่า เด็กออทิสติกทั้ง 3 คน มีคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตทักษะทางสังคมในระยะ A2 สูงกว่าระยะ A1 และคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ระยะ แสดงให้เห็นว่าเด็กออทิสติก คนที่ 1-3 มีแนวโน้มทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น จากระดับน้อยที่สุดในระยะ A1 มาอยู่ในระดับปานกลางในระยะ A2 โดยด้านที่ 1 ระยะ A1 จากคะแนนเฉลี่ย 1.20-1.27 เป็น 2.53-3.47 ในระยะ A2 และด้านที่ 2 ระยะ A1 จากคะแนนเฉลี่ย 1.13-1.37 เป็น 2.57-3.33 และพิจารณาเป็นรายคนได้ ดังนี้

เด็กออทิสติกคนที่ 1 มีทักษะทางสังคมในระยะ A2 อยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 และมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละระยะที่สังเกตทักษะทางสังคม ดังนี้ ระยะ A1 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.20 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.37 ในระยะ B1 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.10 ระยะ B2 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 ระยะ B3 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ระยะ B4 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 แสดงให้เห็นว่า เด็กออทิสติกคนที่ 1 มีแนวโน้มทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น ดังรูปที่ 2



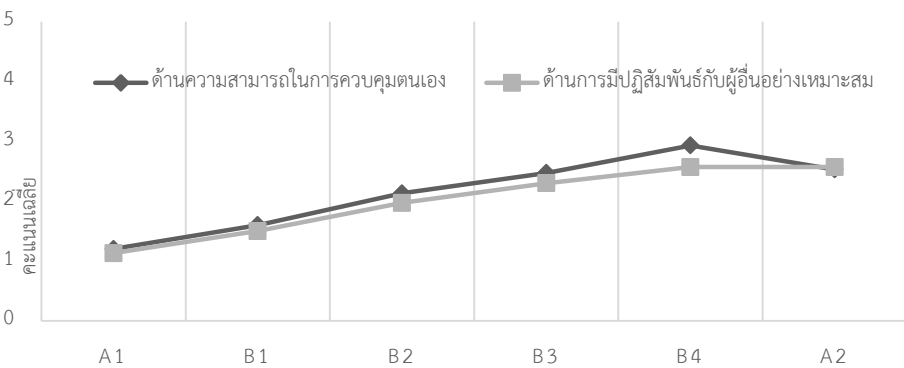
รูปที่ 2 กราฟแสดงทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกคนที่ 1

เด็กออทิสติกคนที่ 2 มีทักษะทางสังคมในระยะ A2 อยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 และมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละระยะที่สังเกตดังนี้ ระยะ A1 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.27 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.23 ในระยะ B1 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 ระยะ B2 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 ระยะ B3 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ระยะ B4 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 แสดงให้เห็นว่า เด็กออทิสติกคนที่ 2 มีแนวโน้มทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น ดังรูปที่ 3



รูปที่ 3 กราฟแสดงทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกคนที่ 2

เด็กออทิสติกคนที่ 3 มีทักษะทางสังคมในระยะ A2 อยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และมีคะแนนเฉลี่ยในแต่ละระยะที่สังเกต ดังนี้ ระยะ A1 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.20 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.13 ในระยะ B1 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.60 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.50 ระยะ B2 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.97 ระยะ B3 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 ระยะ B4 ด้านที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ด้านที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 แสดงให้เห็นว่า เด็กออทิสติกคนที่ 3 มีแนวโน้มทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น ดังรูปที่ 4



รูปที่ 4 กราฟแสดงทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกคนที่ 3

## อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ว่า ผลการพัฒนาทักษะทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ มีแนวโน้มสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ เมื่อพิจารณาทักษะทางสังคมรายด้าน พบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก ทั้ง 3 คน อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.10-1.37 และหลังการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก อยู่ในระดับปานกลาง มีช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.53-3.47 ดังนี้ เด็กออทิสติกคนที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง เท่ากับ 3.47 และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม เท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับปานกลาง เด็กออทิสติกคนที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง เท่ากับ 3.27 และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม เท่ากับ 3.40 อยู่ในระดับปานกลาง และเด็กออทิสติกคนที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสังคม ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง เท่ากับ 2.53 และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม เท่ากับ 2.57 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์เน้นให้เด็กเป็นผู้นำในการเล่นก่อนการเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล และการทำกิจกรรมร่วมกัน การวัดทักษะทางสังคมได้จากการสังเกตและบันทึกลงในแบบสังเกตทักษะทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกและการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของผู้สอน ข้อจำกัดและความสำคัญในการพัฒนาเด็กออทิสติก ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความจำเป็นต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร พุทธศักราช 2563 ที่มุ่งให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ ประกอบกับการศึกษาองค์ประกอบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยและเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ร่วมกับการประยุกต์การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จากแนวคิดของ พรชัย ผาดโรสง (2565) แล้วจึงสร้างแบบสังเกตทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก และแผนการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ จำนวน 4 แผน และมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นเข้าหา ขั้นสอน ขั้นทบทวน และขั้นสรุป โดยขั้นตอนในแต่ละขั้น ผู้สอนต้องร่วมทำกิจกรรมกับเด็กในบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย สร้างความไว้วางใจให้เด็ก



เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้สอนในการทำกิจกรรม และเป็นการให้เด็กได้เตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ในกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนด ดังที่ กิ่งแก้ว ปาจริย์ (2553) กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ เป็นการพัฒนาความพอใจและความสัมพันธ์ โดยเชื่อว่าหากเด็กออทิสติกได้รับการฝึกให้มีปฏิสัมพันธ์ที่น่าพอใจ เด็กก็จะพัฒนาสติปัญญาและความงอกงามทางอารมณ์ไปได้พร้อม ๆ กัน ส่งผลให้เด็กออทิสติกทั้ง 3 คน มีแนวโน้มทักษะทางสังคมที่สูงขึ้น คือ 1) ด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย เด็กมีอาการสงบนิ่ง สนใจและจดจ่อ เด็กสามารถรอคอยได้ เด็กสามารถปฏิบัติตามกติกาที่กำหนดได้ 2) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย เด็กมีการตอบสนองต่อเสียงเรียกหรือเสียงพูดของผู้อื่น เด็กมีการสบตากับผู้อื่น เด็กสามารถแสดงอารมณ์ได้ เด็กสามารถเล่นอิสระ เล่นแบบสำรวจหรือเลียนแบบการเล่นได้ เด็กสามารถเล่นหรือทำกิจกรรมเป็นกลุ่มตามข้อตกลงในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น และเด็กมีการให้หรือแบ่งสิ่งของหรือของเล่นให้คนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ปากหวาน (2564) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคฟลอร์ไทม์ร่วมกับเล่นปนเรียนแบบพื้นบ้านและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การสื่อสารและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สำหรับเด็กออทิสติกระดับช่วยเหลือนระยะแรกเริ่ม เพื่อประเมินพัฒนาการของเด็กออทิสติกใน 3 ด้าน คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการสื่อสารและด้านการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กออทิสติก จำนวน 5 คน พบว่า 1) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ด้านการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ 3) ด้านการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับ ประพา หมายสุข (2562) ได้ศึกษานำร่องโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กล่าช้า โดยใช้แนวทางของฟลอร์ไทม์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กออทิสติกจำนวน 10 คน จาก 10 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า เด็กพัฒนาการล่าช้ามีคะแนนพัฒนาการด้านอารมณ์สังคมเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ พัชราวดี เมืองหงส์ (2561) ได้ศึกษาพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมโดยใช้เทคนิคฟลอร์ไทม์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่มีภาวะออทิสซึมที่มีพัฒนาการอยู่ในขั้นที่ 1 ไม่เต็มขั้นตามพัฒนาการของฟลอร์ไทม์จำนวน 3 คน มีอายุระหว่าง 2-8 ปี ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการส่งเสริมพัฒนาการด้วยเทคนิคฟลอร์ไทม์ เด็กที่มีภาวะออทิสซึมทุกระดับศึกษา มีพัฒนาการแบบองค์รวมเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ดารินทร์ สิงห์สาร (2559) ศึกษาผลของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กออทิสติกด้วยเทคนิคดีอาร์/ฟลอร์ไทม์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กออทิสติกจำนวน 22 คน ผลการวิจัย

พบว่า 1) เด็กออทิสติกมีค่าเฉลี่ยคะแนนรวมพัฒนาการระดับที่ 1-6 ต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) เด็กออทิสติกมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการรักษาด้านการพูด การใช้ภาษา และการติดต่อสื่อสาร ต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) เด็กออทิสติกมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการรักษาด้านสังคมต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) เด็กออทิสติกมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการรักษาด้านประสาทรับความรู้สึก/การรับรู้ต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากเงื่อนไขปัจจัยที่ปรากฏจึงส่งผลให้ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกทั้ง 3 คน โดยการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ครั้งนี้ มีกระบวนการขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงให้เด็กออทิสติกได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคม

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์สิ่งสำคัญอันดับแรก คือ ผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการจัดกิจกรรม

1.2 ในการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ ผู้สอนต้องวางแผนกิจกรรมตามขั้นตอนและต้องสามารถยืดหยุ่นได้ให้เหมาะสมกับความพร้อมของเด็กออทิสติกในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

1.3 ควรให้ผู้ปกครองนำการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ไปใช้กับเด็กนอกเหนือจากการทำกิจกรรมในห้องเรียน เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเต็มศักยภาพ

### 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ที่ส่งเสริมสติปัญญา กับเด็กออทิสติก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคฟลอร์ไทม์ เพื่อพัฒนาทักษะแบบองค์รวมสำหรับเด็กออทิสติก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กิ่งแก้ว ปางรียี. (2553). **คู่มือการพัฒนาเด็กออทิสติกแบบองค์รวม (เทคนิค DIR ฟลอร์ไทม์)**. กรุงเทพฯ: พิมพ์สี.
- แก้วตา นพมณีจรัสเลิศ, ประพา หมายสุข และ ตามรา สุมาลัยโรจน์. (2559). การติดตามผลรักษาเด็กออทิสติกที่ใช้แนวทาง DIR/Floortime: คลินิกพัฒนาการเด็ก สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. **วารสารกุมารแพทย์**, 55(4), 284-292.
- แก้วตา นพมณีจรัสเลิศ และ อินทร์สุดา แก้วกาญจน. (2560). กระบวนการค้นพบ การดูแลรักษาเด็กออทิสติก สำหรับกุมารแพทย์. **วารสารกุมารเวชศาสตร์**, 55(4), 6-15.
- ดารินทร์ สิงห์สาธ. (2559). ผลของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กออทิสติกด้วยเทคนิคดีไออาร์/ฟลอร์ไทม์ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา สภากาชาดไทย. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี**, 27(1), 104-122.
- ธนวัฒน์ ปากหวาน. (2564). **การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคฟลอร์ไทม์ร่วมกับเล่นปนเรียนแบบพื้นบ้านและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การสื่อสารและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สำหรับเด็ก ออทิสติก ระดับช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดมุกดาหาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและ พัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยสำหรับครู**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประพา หมายสุข. (2562). การศึกษานำร่องโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กล่าช้าโดยใช้แนวทาง DIR/Floortime. **วารสารการพยาบาล**, 21(2), 1-11.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2541). **การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พีเออาร์ แอนด์ ปริ้นติ้ง.
- พรชัย ผาดไธสง. (2565). **การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน (เอกสารประกอบการสอน)**. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- พัชราวดี เมืองหงส์. (2561). ผลการศึกษาพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กที่มีภาวะออทิสซึม โดยใช้เทคนิค DIR FLOORTIME. **วารสารชุมชนวิจัย**, 12(1), 169-180.

- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร. (2563). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร พุทธศักราช 2563**. ยโสธร: ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดยโสธร.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง. (2560). **แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2560-2564**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง.
- สมพร หวานเสรีจ. (2552). **การพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติก โดยใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมอง**. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.
- สมพร หวานเสรีจ. (2562). **การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรวมโดยใช้รูปแบบ SPISIR**. *วารสาร Sikkhana*, 6(7), 157.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2564-2565)**. กรุงเทพฯ: พรอสเพอริสพลัส.
- Franklin, R. D., Allison, D. B., & Gorman, B. S. (1997). **Single Subject Design and Analysis of Single-Case Research**. New York: Psychology Press.
- Greenspan, S. I., & Wieder, S. (1998). **The child with special needs: encouraging intellectual and emotional growth**. New York: Da Capo Lifelong Books.
- Wolff, J. J., Hazlett, H. C., Lightbody, A. A., Reiss, A. L., & Piven, J. (2013). Repetitive and Selfinjurious Behaviors: Associations with Caudate Volume in Autism and Fragile X Syndrome. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 5(12), 1-9.





Udon Thani Rajabhat University  
Journal of Humanities and Social Sciences  
Vol.12 No.2 July – December 2023  
ISSN 2286-7139

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถ.ทหาร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1702 เว็บไซต์: <http://rdi.udru.ac.th>

[www.tci-thaijo.org/index.php/hsudru](http://www.tci-thaijo.org/index.php/hsudru)

อีเมล: [hsjournal@udru.ac.th](mailto:hsjournal@udru.ac.th)

